LIBRUS
PETRAS
JAKŠTAS

3204
84

K. A. M. Karo Mokslo Sk. leidinys.

Proektas.

Originale parašyta:
„Tvirtinu. 18/v — 21.
Kr. Aps. Ministeris
Šimkus".

Pėstininkų Rikiuotės Statutas

KAUNAS — 1921 m.

355.077.6:355.541(474.5)(091)

2623369

Vilniaus
universiteto
biblioteka

Kaunas, Valstybės Spaustuvė.

PJ 10-I-

Bendram tikslui pasiekti, drauge visokiose apystovose reikiant, kautynės veikalauja iš kariuomenės: skaudžios drausmės, pilno pasidavimo viršininko valiai ir ne tik viršininkų, bet kartais ir kareivių savarankumo.

Iš to ir paeina pėstininkų rikiuotės mokymo vadovėlio paskirstimas: statutas ir pamokymas*).

Statutas nurodo reikalavimus rikiuotės mokymui, duoda pavyzdžius rikiuotėms ir pagrindus tvarkai, nurodo pareigas visiems viršininkams rikiuotės tvarkoje, būdus jai valdyti ir joj veikti.

Pamokymai aiškina rikiuotės formų ypatybes, jų pritaikymą tikrosioms apystovoms ir tokiu būdu duoda vadovavimosi pagrindus veikiti savarankkiškai.

Visiems viršininkams draudžiama Statuto nenurodytas formas daryti priverstinomis ir nuolatinėmis, bendrai tariant — varžyti valdinių savarankiškumą rikiuotėj ir tvarkoj daugiau, kaip tai pačiame statute nurodyta.

Kareivius lavinant labiausiai atsižiūrima į tai, kad jie būtų kuogeriausiai **karui** prirengti. Taigi kareivius labiausiai mokinama savistoviai veikti, gerai šaudyti po vieną, prisitaikinti prie vietos, apsikasti ir apskritai pratinti prie visų veiksmų laukuose dieną ir naktį.

*) Šis dalykas bus vėliau išleistas.

Ypatingai atsižiūrima į vieno mokymą, kad iš kareivių išdirbus savarankius kautynių veikėjus.

Tik laukuose kareiviai ir jų vadai gali būti gerai karui rengiami, todel mažiau užsiėmimų kareivinėje, mažiau teorijos, daugiau praktikos.

Kariuomenei privaloma skiepyti griežtumo ir ypač puolių dvasią. Kiekvienas kareivis turi žinoti, kad puolis varžo priešo iniciatyvą, slėgia jo dvasią ir verčia jį daryti ne taip, kaip jam patinka, bet kaip mums.

Rikiuotės ir jų valdymas.

1. Rikiuote vadinasi tam tikras žmonių sustatymas bendriems judesiams ir veiksmams.

Pastaba. Tvarka vadinasi įvairių rikiuočių bendriems veiksmams suderinimas, vienam viršininkui vadovaujant.

2. Rikiuotė, kurios žmonės pastatyti vienas prie kito, vienos linijos tiesumu, vadinasi eilė.

3. Rikiuotės galai vadinasi sparnais: dešinysis ir kairysis. Sparnų pavadinimai rikiuotės sukiniuose nemainoma.

4. Jei žmonės atsukti priešakin, turėdami kairįjį sparną iš kairės, dešinįjį iš dešinės, tai priešakinė rikiuotės pusė vadinasi frontu.

5. Dvieilėje rikiuotėje antros eilės žmonės stovi viename žingsnyje užpakalyje pirmos eilės žmonių.

Eilės vadinasi pirmoji ir antroji; tie pavadinimai rikiuotės sukiniuose nemainoma. Mažiau keturių žmonių visumet rikiuojasi vienon eilėn.

6. Du žmonės, stovintieji užpakalyje vienas kitam, sudaro pilną gretą. Jeigu užpakaly

pirmos eilės nestovi žmogus antroje eilėje, tai tokia greta vadinasi n e p i l n a.

Jeigu pirmos eilės žmogus išeina iš rikiuotės, jo vietą užima antros eilės žmogus, stovintis užpakalyje išėjusio iš rikiuotės. Jeigu iš rikiuotės išeina greta, tai tada rikiuotė tankina į lyginimo pusė.

Rikiuotei aplink pasisukus, nepilnosios gretos žmogus pereina į tą eilę, kuri priešakin pasisukusi.

7. Kaip dvieilė, taip ir vieneilė rikiuotė būna t a n k i n ė, r e t i n ė ir s k l e i s t i n ė.

T a n k i n ė j rikiuotėje žmonės kiekvienoje eilėje stovi vienas nuo kito delno platumu tarp alkūnių.

R e t i n ė j rikiuotėj tarpekliai tarp žmonių esti žingsnio didumo arba kiek įsakyta.

S k l e i s t i n ė j e rikiuotėje žmonės sustoja tokio didumo tarpekliais, kaip įsakyta.

8. Tankinė (retinė) rikiuotė vienoje nepertraukiamoje linėje vadinasi t i e s t i n e r i k i u o t e.

9. Tankinės (retinės) rikiuotės dalys, stovinčios už kita kitos sudaro v o r ą. Voros dalis, stovinti priešakyje, vadinasi voros g a l v a, užpakalyje—u o d e g a. Tolumas tarp pirmosios eilės priešakinės dalies ir pirmosios eilės užpakalinės dalies, vadinasi d i s t a n c i j a. Tolumas nuo dalies galvos ligi uodegos vadinasi v o r o s g i l u m a.

10. K i e k v i e n o j e r i k i u o t ė j e reikia laikyti tylą ir susidemėjimą; be leidimo niekas neturi teisės iš savo vietos rikiuotėje pasišalinti.

T a n k i n ė j e rikiuotėje reikia nejudėti ir žiūrėti tiesiai; einant pirmyn žengti sutariamai ir ligiuotis linijoj ir gretose; r e t i n ė j e rikiuotėje eiti sutariamai ir kaip reikiant lygiuotis tik įsakymą gavus. S k l e i s t i n ė j e rikiuotėje visi kariai elgiasi savarankiškai tiek, kiek šio statuto nurodymai jiems tai leidžia.

11. Visi judesiai ir veiksmai rikiuotėje vykdomi viršininkui komanduojant, įsakant arba sutartuoju ženklu liepiant.

12. Komanda susidaro iš ruošiamosios ir vykdomosios komandų; ruošiamoji komanda (statute kursyvu nurodyta) tariama aiškiai ir tęsiamai; vykdomoji (statute didelėmis raidėmis nurodyta) gi tariama garsiai, trumpai ir energingai. Balsas taikinti su rikiuotės didžiui.

13. Paliepimas. Viršininkas paliepia balsu, telefonu, per adjutantus, siunčiamuosius, per šaulių grandinę ir t. t. Kai kada įsakoma išilgai grandinės linijos, nuo šaulio šauliui; žygio rikiuotės viršininko įsakymas eina vora, nuo žmogaus žmogui. Įsakant visumet reikia sakyti trumpai, energingai ir nurodant, kas būtinai reikia padaryti.

14. Sutartini ženklai:

a) Atkreipti į save dėmesy — iškelti aukštyn šautuvą, kalaviją ar tik ranką.

b) Įsakyti daliai žingine eiti—mostelėti ranka (kalaviju, šautuvu) ton pusėn, kur reikia eiti.

c) Įsakyti bėgte bėgti — kelis kartus smarkiai reikalingon kryptin mostelėti.

d) Sustabdyti dalį—iškelti ranką ir staiga ją nuleisti.

e) nurodyti naują kryptį — ištiesti ranką (kalaviją šautuvą ir tt.) naujon kryptin.

g) Ištiesti rikiuotę — iškleisti abi rankas į abi puses.

i) Rikiuotę išskleisti—padaryti rankomis tą patį ženklą tik kelis kartus ir smariau.

k) Dalį paguldyti—mostelėti kelis kartus ranka žemyn.

l) Surinkti dalį — sukti iškeltą virš galvos ranką (kepurę, šautuvą ir tt.).

Tačiau yra tai tik bendri, labiausiai vartojami, sutartini ženklai; visų ženklų, kuriuos prisieina vartoti, statutas nenurodo.

Trimito signalai bėgte ir rinkimas liečiasi visų žmonių, kiti gi signalai — viršininkų kurie tuojau ir įsako žmonėms, kas reikia.

Šaudymui sustabdyti švilpiama.

I. Pradžios mokslas.

Vieno mokymas.

15. Vieno mokymas turi būti labai rūpestingai ir didžiausiu atsižiūrėjimu vedamas. Geras vieno mokymas yra tvirčiausias pamatas visai kariuomenei. Kariuomenė gali būti gera tik iš gerai skirium išmokytų kareivių.

Kiekviename atsitikime reikalinga kareivį skirium mokyti, jam karinę ir ypač antpuolių dvasią skiepyti: ar tai kareivinėje, ar lauke, apkasuose. Ypač atsižiūrima į kareivio išvaizdą, tvarką ir kaip jis vienas tarnyba eidamas (sargyboje, grandyje ir t. t.) savo pareigas vykdo.

Klaida, padaryta vieno mokyme, paskui labai sunkiai atitaisoma.

Mokinti reikia kantriai, nešiurkščiai ir pavyzdžiais parodant, kas reikia. Klaidas taisyti energingai, griežtai, bet neįžeidžiant žmogaus. Rankomis kareivį taisyti griežčiausiai draudžiama.

Kareivis mokinama visame kame veikti griežtai ir energingai, kad tuo būdu pataisius mūsų žmonių, ypač sodiečių, lėtuma.

Ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į tai, kad pratinus kareivį savarankiškai veikti lauke, ypač grandinėi puolin einant. Kareivis privalo mokėti greit ir vikriai prisitaikinti prie vietos, apsikasti, bėgti grandinėje priešą puolant ir t. t.

Stovėjimas be šautuvo.

16. Rikiuotėje reikia stovėti tiesiai, neišsitem pus; kulnis laikyti suglaudus, kojų priešakius išskėtus per pado platumą fronto linija; kelius ištiesti, bet neištempti; krūtinę truputį pakelti ir visu kūnu truputį pasvirti pirmyn, įtraukus pilvą, bet ne susilenkus; pečius laikyti lygiai; rankas laisvai nuleisti, kad jos būtų delnais atsuktos vidun per vidurį šlaunies; pirštams leisti lengvai susilenkti; galvą laikyti aukštai ir tiesiai, neiškišant smakro; žiūrėti tiesiai prieš save.

Norint, kad kareivis taisyklingai stovėtų, komanduojama: **stokis!**

17. Komanduojant pasveikinimui: Pagarba **dešinėn (kairėn)**!—greit pasukti galvą į pažymėtąją pusę, truputį pakeliant smakrą, žiūrėti tiesiai į sveikinamąjį asmenį ir lydėti jį akimis, bet galvą sukant, o ne žvairuojant. Šiaip gi stovėti taip, kaip nurodyta 16 §. Sveikinamajam asmeniui praėjus 4 žingsnius nuo kareivio į šalį arba sulig kokios nors naujos komandos, kareivis vėl galvą greit pasuka tiesiai.

18. Komanduojant: **gulk!** — pasisukti kairės ko jos pirštų galais pusiau (1/8 d. rato) dešinėn, greit nusileisti ant kairiojo kelio ir, kairiąja ranka remiantis, gulti kairiuoju šonu naujoje kryptyje ir alkūne pasiremti. Vienokio galvos ir kojų padėjimo nereikalaujama.

Komanduojant: **kelk**!,—greitai atsikelti ir atsikėlus taisyklingai stovėti.

19. Komanduojant: **laisvai**!, — stovėti neišsitempus ir pasilikti tame stovyje, kuriame komanda užtiko.

Komanduojant: **pasitaisyk**!, — nenuėjus iš savo vietos ir stovint laisvai, galima apsižiūrėti, ar tvarkoje drabužiai ir amunicija. Jeigu reikia, tai galima kreiptis į artimiausį savo viršininką, prašant jo leidimo išeiti iš rikiuotės.

Komanduojant: **ramiai**!, — reikia tuojau atsistoti taip, kaip stovėta prieš komandą laisvai ar pasitaisyk ir, kaip reikalauja statutas, nejudėti. Tas pats yra daroma esant ir kokiai nors kitai ruošiamajai komandai, jeigu prieš tai buvo komanda laisvai arba pasitaisyk.

20. Komanda: maldai kepures — **nusimk**! —dešiniąja ranka nusiimti kepurę ir paimti ją kairėn, dešiniąja gi laisvai nuleisti.

Kepurė laikoma laisvai nuleista ranka už kraštų ženklialiu priešakin ir viršeliu nuo savęs.

Komanda: užsi-**dėk**! — užsidėti kepurę ir nuleisti, kaip reikiant, rankos.

Sukiniai.

21. Sukiniai vykdomi komanduojant:

1) Deši **nėn**!
2) Kai-**rėn**!
3) Pusiau deši-**nėn**!
4) Pusiau kai-**rėn**!
5) Ap-**link**!

Sukiniai aplink (1/2 rato į kairiosios rankos šalį), kairėn (1/4 d. rato) ir pusiau kairėn (1/8 rato) vykdyti kairiuoju kulnimi ir dešiniosios kojos pirštais

sukiniai dešinėn ir pusiau dėšinėn vykdomi dešiniuoju kulnimi ir kairiuoju priešakiu. Sukinius vykdant, laikyti taisyklingą kūno padėjimą, nesilankstant.

Pasisukus, koją, atsilikusiąją užpakalyj, pristatyti žingsnio taktu.

Judesiai.

22. Judesiai vykdomi žingsniu ar bėgte.

23. Judesiai žingsniu vykdomi komanda: Žengte — **marš!** Ta komanda kūną pasvirti truputį pirmyn, bet laikant tokį padėjimą, kaip vietoje, laisvai iškelti kairiąją koją pirmyn, nesulenkus jos perdaug kelyje ir laikant pėdą kaip galint orizontaliai. Paskui greit ant jos visa pėda atsistoti ir kartu pakelti dešiniąją koją ir stoti ant jos, prisilaikant tų pačių nurodymų, kaip ir del kairiosios kojos. Ir taip eiti toliau. Rankoms, pradedant nuo pečių, leisti laisvai apie kūno judėti, lenkiant jas alkūnėse taip, kad delnai keltųsi ne aukščiau diržo; pirštams leisti laisvai susilenkti.

24. Normalis žinginės greitumas maž daug 120 žingsnių per minutę. Didumas žingsnio apie $^{2}/_{3}$ metro.

25. Sukiniai žinginėje vykdomi tomis pačiomis komandomis, kaip ir vietoje, bet prisilaikant šių nurodymų:

a) Sukiniui dešinėn ir pusiau dešinėn vykdomąją komandą tarti, kai dešinioji koja statoma žemėn. Ta komanda žengiama kairiąja koja dar vieną žingsnį ir, besisukant ant tos kojos pirštų, iškelti kartu naujoje kryptyje ir dešiniąją koją, ir eiti toliau.

b) Sukiniui kairėn ir pusiau kairėn vykdomąją komandą tarti statant kairiąją koją žemėn; taip gi sukinį vykdyti ant dešiniosios kojos pirštų.

c) Sukiniui aplink komanduojama: aplink (tęsiamai) — **marš!**

Komandą **marš** tarti, kai dešinioji koja žemėn statoma. Ta komanda žengti dar vieną žingsnį kairiąja koja, paskui žengti dešiniąja koja pusę žingsnio pirmyn, pastačius ją šiek tiek kairėn nuo kairiosios kojos, pasisukti ant abiejų kojų pirštų ir eiti iš kairiosios kojos.

26. Judesiui bėgte komanduojama: bėgte (tęsiamai) — **marš!**

27. Judesyje bėgte bėgant sukiniai vykdomi be atskirų taisyklių nurodytomis žinginės komandomis.

28. Judesiui sustabdyti komanduojama: eilė, su-**stok!**

Žingine einant vykdomoji komanda tariama statant koją žemėn. Po tos komandos kita koja padaryti dar vieną žingsnį ir paskui pristatyti prie jos antrą koją.

29. Komanda: **vietoje!**—žingsnį daryti pakeliant ir statant kojas žingsnio taktu. Judesiui toliau vykdyti komanduojama: **tiesiai!**

30. Ne bėgte bėgti, bet žingine eiti ir atpenč komandojama,kaip nurodyta 23 ir 27. §§

Stovėjimas su šautuvu.

31. Stovėjimo su šautuvu taisyklės tos pačios, kaip ir be šautuvo (16, 17 ir 19 §§).

32. Šautuvą žemėn laikyti dešinioje rankoje prie kojos, šautuvo diržu priešakin taip, kad absodo buožė stovėtų ant žemės ir būtų prigiausta prie dešiniosios kojos, gi siaurasis buožės kampas kad būtų kojų priešakių linijoj. Dešiniąją ranką nuleisti laisvai,

apkabinus tūtą didžiuoju pirštu, kitus padėti įstrižai lovelio.

33. Komanda: **gulk!**—daryti taip, kaip nurodyta 18 §. Gulant atsargiai pasidėti šautuvą išilgai kūno, tūta ant sulenktos kairės rankos, laikant šautuvą dešiniąja ranka už tos vietos, kur ranka buvo stovint. Komanduojant: **kelk!** – pastatyti šautuvą stačiai ir atsikelti.

Šaudymas.

34 Prieš išeinant į mokymo aikštę, apžiūrėti šautuvus ir šovinius. Apžiūrint šautuvą, tūtą pakelti aukštyn arba į ta pusę, kur nėra žmonių, nė gyvulių. Kareivi reikia išmokyti ginklą užtaisyti kiekviename atsitikime ir padėjime: stovint, klupščiom, gulom, dieną ir naktį, o taip pat ir einant. Nėra reikalo mokyti kareivius būtinai vienodai šautuvą užtaisyti. Kad tik užtaisytų greit ir gerai.

Ypač dėmesys kreipiamas į tai, kad kareivis įprastų gerai taikinio tolumą numanyti ir savarankiškai kiekvieną vietą geresniam šaudymui išnaudoti.

Kareivis pratinama pačiam rūpintis, kad su šautuvu nelaimingų atsitikimų nebūtų.

Kad šautuvas nesigadintų, griežtai draudžiama mokyti šaudyti be šoviniu.

35. Salvomis šaudymui pradėti komanduojama:

1) Dešinėn, kairėn (jei reikia) į tokį-tokį taikinį,

2) klupščiom, gulom, stačiom (jei reikia).

3) **šaudymas—eile!**

4) **14** (taikiklio aukštis).

5) **eilė — šauk!**

3-iąja komanda pasirengti šaudyti ir užtaisyti; 4-ąja—pastatyti taikiklį; komanduojant eilė — prisilaikyti į nurodytąjį taikinį; komanda šauk — šauti; paskui vėl tuojau užtaisyti šovimui šautuvą.

Pastaba. Pasveikinimui šaudyti komanduojama:

1) šaudymas — **eile!**

2) **aukštyn!**

3) eilė — **šauk!**

Komanda: eile šautuvo tūtą pakelti aukštyn taip, kad kairioji ranka būtų sulig akių aukštumo.

36. Jeigu taikinys nepakeistas toliau šaudant komanduojama tik eilė — **šauk!** (35 §).

Jei šiauliui reikia pakeisti padėtis, komanduojama: **gulom, stačiom, klupščiom!** taikiklio aukščiui pakeisti komanduojama, pavyzdžiui, **16!**

37. Atskirais šūviais šaudo tomis pačiomis komandomis, kaip ir salva, tik vieton komandos eilė šauk komanduoti: Retai (tankiai, po tiek ir tiek šovinių arba apkabų)—**pradėk!**

Kad pradėjus šaudyti salva, pirmiau reikia įsakymu ar švilpimu sustabdyti atskirų šovinių šaudymą.

38. Šaudymui sustabdyti duodama komanda: **gaiduką!** arba išimk — **šovinius!**

Pirmoji komanda duodama laikinai šaudymui sustabdyti, antroji gi—jei daugiau nemanoma šaudyti.

Sustabdžius šaudymą gulom arba klupščiom šauliai ligi komandai **kelk! (gulk!)** pasilieka toj pačioj padėtyje, kaip ir šaudant.

Veiksmai šautuvu.

39. Šautuvo veiksmus vykdyti greit, smarkiai, ne daužant šautuvo ir prisilaikant žingsnio takto.

40. Šautuvas nuo žemės ant rankos imama vienu sykiu, komanduojant: į r a n - **kas**! Ta komanda pasisukti pusiau dešinėn, laikant galvą tiesiai ir ne pristatant kairiosios kojos, paskui vikriai iškelti tą kojà pusiau žingsnio pirmyn, pastačius ją tiesiai prieš dešiniosios kojos užkulnį. Kartu su tuo veiksmu šautuvą dešiniąja ranka mesti pirmyn, laikant durtuvu taip, kad jo galas priseitų prieš kairiąją akį ir sulig kaklo aukštumo. Apkabinus abiem rankom šautuvą, laikyti jį loveliu žemyn. Kairiąja ranka laikyti šautuvą aukščiau žemesniojo žiedo ir iš šono; dešiniąja gi laikyti lovelio kaklelį prie dešiniosios kojos kirkšnies. Kūną laikyti tiesiai, ne sulenkiant kojų keliuose.

41. Nuo rankos žemėn šautuvas imama vienu sykiu komanda ž e - **mėn**!

Šia komanda pasisukti dešiniosios kojos kulnimi ir stoti toje pačioje padėtyje, kaip pirmiau, bet tuo pačiu laiku gaudant šautuvą dešiniąja ranka aukščiau taikiklio ir nuleisti šautuvą žemėn.

42. Nuo žemės ant peties šautuvas imama dviem sykiais komanda: a n t pe - **ties**! Pirmuoju (viens) sykiu šautuvą dešiniąja ranka perkelti prie kairiojo šono, kreipiant šautuvą tūta priešakin ir laikant ranka aukščiau taikiklio; tuo pačiu laiku kairiąją ranka pagriebti buožę iš apačios taip, kad buožės užpakalis būtų ant delno, didysis gi pirštas būtų iš priešakio, kitų gi pirštų galai — iš dešinėsės buožės šalies. Šautuvą laikyti stačiai prieš kairįjį petį, glaudžiant aštrųjį apsodo buožės kampą prie kairiosios kojos šlaunies iš priešakio.

Antruoju sykiu (du), pastūmėjus išlengva dešiniąja ranka šautuvą prie peties, padėti šautuvą loveliu ant kairiojo peties, keliant kairiąja ranka buožę taip, kad ranka būtų truputį žemiau alkūnės; drauge deši-

niąją ranką perkeltį į savo vietą. Šautuvą laikyti buože prieš petį, bet nepalenkiant jo prie krūtinės ir neatlenkiant nuo jos. Kairiąją ranką nuo peties ligi alkūnės laisvai nuleisti.

43. Nuo peties žemėn šautuvas imama trimis sykiais komanda: ž e - **mėn**! Pirmuoju sykiu (v i e n s) pastatyti šautuvas taip, kaip nurodyta 42 §, pagavus šautuvą dešiniąja ranka aukščiau taikiklio.

Antruoju sykiu (d u) paleisti šautuvą iš kairiosios rankos, dešiniąją gi perkelti jį šalia kūno prie dešiniosios kojos ir, laikant šautuvą kairiąja ranka diržo aukštume, pridėti jį prie dešiniosios kojos taip, kad buožė aštriuoju kampu būtų vienoj linijoj su pušnių (batų) priešakiu, bet nesiliečiant žemės.

Trečiuoju sykiu (t r i s) perkelti kairiąją ranką į savo vietą. o dešiniąją išlengva pastatyti šautuvą žemėn.

44. Šautuvu n u o ž e m e s sveikinimas atliekamas dviem sykiais komanda:

Š a u t u v u — **gerbk!**

P i r m u o j u s y k i u (vienas): dešiniąja ranka pakelti šautuvą ir jį stačiai pastatyti tūtą ties krūtinės viduriu; tuo pačiu laiku kairiąja ranka apimti tūtą keturiais pirštais priešaky loveliu, o didžiuoju užpakaly viršutiniu storosios tūtos dalies kraštu.

A n t r u o j u s y k i u (du), kairiąja ranka perkelti po skliaustelio taip, kad dydysis pirštas būtų užpakaly, o visi kiti suglausti ir ištiesti priešaky įštrižai lovelio; tos rankos delna prilaikyti šautuvą.

45. Iš padėties š a u t u v u g e r b k žemėn trys veiksmai komanda: ž e - **mėn**!

P i r m a s v e i k s m a s (vienas): dešiniąja ranka perkelti aukštyn ir paimti šautuvą apkabinant, kaip pirmame veiksme 44 §.

Antruoju veiksmu (du): dešiniąja ranka perkelt šautuvą prie dešiniosios kojos ir greta jis pastatyti, kaip nurodyta antrame veiksme nuo peties žemėn.

Trečiuoju veiksmu (trys): kaip trečias veiksmas nuo peties žemėn.

46. Komanduojant pasveikinimūi: Pagarba—dešʼnėn (**kairėn**) daryti taip, kaip nurodyta 16 §, šautuvą gi laikyti taip, kaip 31 §.

47. Komanduojant: šautuvą **pasikabink**! — paimti šautuvą žemėn, jeigu jis kitoniškai buvo laikomas, atleisti šautuvo diržą ir prakišus dešiniąją ranką tarp diržo ir lovelio, pasikabinti šautuvą ant dešiniojo peties, vamzdžio galu aukštyn ir tūta užpakalin; paskui kairiąją ranką perkelti į savo vietą, o dešiniąja, laisvai nuleista, prilaikyti buože kaip patogiau.

Nusiimti šautuvui nuo diržo komanduojama: **nusikabink**! Ta komanda nusikabinti šautuvas nuo peties, suveržti šautuvo diržą ir paimti šautuvą žemėn.

48. Komanda: Maldai kepures—**nusimk**! — dešiniąja ranka pastatyti šautuvą tarp kojų pirštų ir pakreipti į kairios rankos alkūnės kampą kairioji ranka sulenkta taip, kad delna būtų alkūnės aukšty. Tuoj dešiniąją ranka nusiimti kepurę, perduoti ją kairiąjai rankai, o dešiniąja perkelti į savo vietą. Kepurė laikoma ant kairiosios rankos, ženklu į dešine, orizontaliai.

Komanda: užsi-**dėk**! — užsidėti kepure ir pastatyti vietoj šautuvą.

Pastaba. Jei rikiuotėj yra kareivių be šautuvų,jie kepures laiko, kaip šiame § nurodyta.

Vilniaus universiteto biblioteka

2623369

Sukiniai ir judesiai su šautuvu.

49. Sukiniai su šautuvu vykdomi tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis, kaip ir be šautuvo. Sukiniuose su šautuvu prie kojos, ruošiamąja komanda šautuvą truputį aukštyn pakelti, priartinus vamzdžio galą prie peties ir, padarius sukinį, koją pristatant šautuvą išlengva nuleisti žemėn.

50. Šautuvo padėtis judesyje nurodoma komanda prieš judesį, arba pačiame judesyje.

51. Komandos: **šautuvą pasikabink** ir **nusikabink!** — komanduojama tik sustojus. Komanda: **su - stok!**—sustoti, pristatyti koją ir, jei šautuvas buvo ant peties, paimti jį žemėn.

52. Einant, ranka leidžiama paprastai laisvai judėti. Jei šautuvas prie kojos, tai judesyje jį truputį pakelti, kaip ir sukiniuose.

53. Komanda: **laisvai!**—eiti laisvai, naatsižiūrint į nurodymus 23 §, bet šautuvą paliekant padėty, kurioj jis buvo ligi komandos.

Komanda: **pasitaisyk!**—laisvai einant, pasitaisyti drabužius ir apsišarvivimą, šautuvą pasiimti, kaip patogiau, jei reikia, tai galima kreiptis prie savo artimiausio viršininko, prašant leisti išeiti iš rikiuotės.

Komanda: **ramiai!** — eiti kaip reikalauja 23 §, paėmus šautuvą taip, kaip jis buvo ligi komandos **pasitaisyk.**

Veiksmai su granatomis.

54. Kareiviai išmokinami gerai be jokio pavojaus su rankų granatomis apsieiti ir jas tiksliai vartoti. Svarbu, kad kareivis mokėtų drauge ir granata ir šautuvu veikti.

Kad kova granatomis būtų pasekminga, kareiviai būtinai turi mokėti gerai p a t a i k y t i, toli ir greitmesti.

55. Mokymas pradedama g r a n a t ą r o d a n t. Rodoma yvairių rūšių granatos, labiausia gi, kaip jos sudarytos ir kaip veikia pintis, aiškinama pistono ir sprogstamosios medžiagos ypatybės, gerai mokinama granatą užtaisyti, pavyzdžiais rodoma, kaip reikia ją nešioti ir saugoti. Juo daugiau granatų rūšių bus parodyta — juo geriau.

Mokinama mėtyti mokomosiomis ir silpnomis granatomis. Užtaisytomis granatomisi ma mėtyti tik tada, kai žmonės bus gerai įpratę mėtyti mokomąsias granatas.

56. Ilgąjai granatai mesti, reikia tvirtai paimti už plonesnės granatos koto vietos. Apvali granata mėtoma tvirtai visu delnu ją pintimi aukštyn paėmus. Mesti ilgąją granatą stovinta rba klupsčiom, jį truputį žemyn nuleista ir alkūnėje sulenkta ranka laikoma.

Granatos gelvelė esti atkišta nuo šono įstrižai prie jo. Gulom granata mėtoma ištiesus ranką pirmyn.

57. M ė t i m a s s t o v i n t. Kareivis atsistoja, kaip šaudyti. Atsukęs granatos atsargos danktelį, jis griebia , kaip jam geriau tinka, virvelės sagutę ir įsižiūri į taikinį. Paskui smarkiai patraukia virvelę ir užsimojęs, kaip jam patogiau, meta kiek galėdamas smarkiau į taikinį.

58. K l u p s č i o m mėtoma taip, kaip stovint.

59. M ė t i m a s g u l o m. Granata nukabinama gulint. Metimui reikia truputį pasikelti. Tačiau kareivis metimui pasikelia tik pačiam trumpam laikui, kad neduoti priešui geresnės progos taikinti. Gulint skersai į priešą — mėtyti geriau.

60. B ė g a n t m ė t o m a taip, kaip patogiau, išnaudojant tam reikalui kūno judesius.

61. Kad granata geriau veiktų, geriau ją į priešą mesti smarkiai aukštyn išmetant.

62. Metęs granatą kareivis tuojau slepiasi (atsigula), kol skeveldrų lėkimo pavojus pereis. Apskritai, prieš mesiant granatą, kareivis pirmiau įžiūri vietą, kur galėtų pasislėpti.

63. Svarbu mokyti kareivius mėtyti granatas toliausia ir apibrėžton vieton. Mėtant reikia taip pat ir su vėju skaitytis. Todėl reikalinga kareivius dažnai mokyti mėtyti vėjui pučiant.

64. Taip pat svarbu išmokyti kareivius mėtyti granatas į apkasus per vielų tvorų viršų. Mokinama mėtyti iš apkasų, iš granatų duobių, iš lauko ir t. t.

65. Kareiviai mokinama mėtyti į langus, šaudymo angas, šarvuotus automobilius ir t. t. Taip pat svarbu išmokyti mėtyti į tą pačią vietą iš įvairaus tolumo.

66. Mėtant į taikinį kareiviai mokinama greit taikinį pamatyti ir vikriai į jį prisitaikinti. Granata mėtoma taip, kad ji sprogtų čia pat prie taikinio. Nėra reikalo būtinai į patį taikinį pataikyti.

67. Sykiu mokinama saugotis nuo priešo granatų, o taip pat atgal mesti priešo granatas.

68. Kad geriau išmokinus sykiu granatą ir šautuvą vartoti, vienas žmogus, padėkime, meta duobėn ar apkasan granatą, kitas gi pasirengęs, priešui pasirodžius, tuojau jį šauti. Tačiu tai gali daryti ir vienas žmogus: jis visumet laiko šautuvą šauti prirengtą ir metęs granatą, tuojau už jo griebia ir taiko priešo pusėn.

69. Mokymas eina įvairiose sąlygose: dieną, naktį, lygumose, kalnuotoje vietoje, miške, lengvai ir sunkiai apsišarvojus ir t. t.

II. Eilės mokymas.

Eilės rikiavimas ir skaičiavimas.

70. Žmonės eilėn stoja taip, kad tarpekliai tarp jų būtų, kaip nurodytą 7 § ir pagal ūgį nuo dešiniojo sparno į kairiįjį; kiekvienas stoja, kaip nurodyta vieno mokyme, ir taip, kad kojų priešakiai pas visus būtų vienoje tiesioje linijoje.

Eilei pastatyti komanduojama: E i l ė — **stokis!**

71. Jei reikia žmonės į dvi eili sustatyti, tai jie išsiskaičiuoja iš dešinės kairėn p i r m a i s i a i s ir a n t r a i s i a i s.

Tas išsiskaičiavimas vykdomas komanda: P i r m a i s, a n t r a i s — **išsiskaičiuok!**

Tardamas savo numerį kiekvienas pirmiau stovintis pasuka galvą į antrąjį.

Tokiu pat būdu vykdomas žmonių išsiskaičiavimas bendrame susiskaityme eilėje, komanduojant: P a e i l i u i — **išsiskaičiuok!**

72. Komanduojant p a g a r b a d e š i - **nėn,** (k a i - **rėn**) žmonės padarę kaip nurodyta vieno mokyme 17 §, galvas atsuka tiesiai, tik užgirdę ruošiamąją komandą arba kiekvienas kareivis pasuka galvą tiesiai, kada sveikinamasis asmuo nueina nuo jo į šalį per 4 žingsnius.

73. Komandomis: **gulk! kelk!** — vykdoma tas pats, kaip ir vieno mokyme.

74. Kamandomis: **laisvai!** ir **pasitaisyk!** — **žmonės** elgiasi, kaip nurodyta 19 §.

Eilės lygiavimas.

75. Kaip vietoje, taip ir laike judesio laikyti lygiavimą eilėje.

Jeigu komanda nenurodyta kurion pusėn lygiuoti, tai visumet lygiuotis į dešinįjį sparną

76. Norint išlyginti stovinčią vietoje eilę, komanduojama:

1) **Lygiuok!**

2) **Ramiai!**

Pirmąja komanda vamzdžio galą palengti prie dešiniojo peties, galvas pasukti lygiavimo pusėn ir išsilyginti taip, kad kiekvienas matytų ketvirto žmogaus krūtinę, skaitant save pirmuoju. Antrąja kamanda galvas pakreipti tiesiog ir šautuvų tūtas pastatyti, kaip prieš šią kamandą.

Sukiniai ir veiksmai šautuvu.

77. Sukiniai ir veiksmai šautuvu vykdomi eilėje taisyklėmis ir komandomis, nurodytomis vieno mokyme (21 ir 39—52 §§).

78. Pusiau sukiniuose žmonės eilėse stoja taip, kad kiekvienam žmogui būtų matyti tik prieš jį stovinčio žmogaus galva; sukiniuose gi dešinėn ir kairėn, žmonės stoja vienas kitam užpakalyje.

Retinimas, tankinimas ir rikiavimas dvieilėn.

79. Eilės retinimas ir tankinimas gali būti daromas vietoje ir einant, nuo sparno ir nuo vidurio. Retinimas k a i r ė n vykdyti pagal dešinio sparno žmogaus, d e š i n ė n — pagal kairio sparno žmogaus, nuo vidurio gi — pagal žmogaus, esančio eilės viduryje. Taip pat ir tankinama. Šį judesį vykdyti greitesniu žingsniu.

Jei retinimui komanduojama be nurodyto terpeklio didumo tai tada retinti vienas nuo kito ant žingsnio.

Jei reikia paimti didesnį terpeklį, tai komandoje nurodoma ant kiek žingsnių retinti.

80. Retinimui vietoje komanduojama: Eilė kairėn (dešinėn, nuo vidurio) per... žingsnių re-**tėk**!

Ta komanda visiems, išskiriant žmogaus, pagal kurio daroma retinimas, pasisukti į nurodytą pusę ir besidairant nueiti tiek, kad būti vienas nuo kito viename žingsnyje arba nurodytame žingsnių skaičiuje. Paskui kiekvienam atsistoti ir pasisukti į tą pusę, į kurią eilė frontu stovėjo ligi komandos.

Lygiavimą vykdyti, kaip komanda nurodyta (75 §).

81. Eilės tankinimui vietoje komanduojama: Eilė dešinen (kairėn, vidurin) tan-**kėk**!

Ta komanda visiems, išskiriant žmogaus, kuriuo nurodyta tankinimas, pasisukti į komanda nurodytą pusę ir pradėti judesį; kiekvienam priėjus prie jau stovinčio kareivio ant tokio tolumo, kaip reikalinga tankinėje rikiuotėje, atsistoti ir pasisukti į tą pusę, į kurią frontas pirmiau buvo pasuktas.

82. Retinimui ir tankinimui judesyje paduodama tos pačios komandos, kaip ir vietoje; tiktai žmogui, pagal kurio daroma perikiavimas, vykdomąja komanda pradėti eiti po $^1/_2$ žingsnio, o kitiems žmonėms pasisukti pusiau dešinėn, arba kairėn ir, tęsiant judesį, retintis arba tankintis, kaip įsakyta komandoje.

Perėjus nurodytą terpeklį, kiekvienam pasisukti judesio linkmėn ir eiti pusiau žingsniu, lygiuojant į tą sparną (vidurį), į kurį buvo daroma retinimas (tankinimas). Kai visi žmonės užims jiems nustatytas eilės linijoj vietas, eiti visu žingsniu komanduojama: Tie-**siai**!

83. Dvieilės perikiavimui komanduojama: Dvieilėn—**rikiuok**!

Ta komanda, jei eilė stovi vietoje, antrieji numerai kairiąja koja žengia žingsnį atgal ir, nepristatydami dešiniosios kojos, žengia žingsnį dešinėn atsistoti pirmųjų numerų užpakalyje.

Vienon eilėn perikiuoti komanduojama: V i e n o n e i l ė n — **rikiuok!**

Ta komanda antrieji numerai žengia žingsnį kairėn ir, nepristatydami dešiniosios kojos, žengia žingsnį pirmyn ir tuo būdu stoja pirmon eilėn. Dvieilėn judesyje rikiuojant antrieji numerai daro du žingsniu vietoje ir tada stoja užpakalin pirmųjų, o rikiuojant vienon eilėn, pirmieji numerai daro du žingsniu vietoj, antrieji gi tuotarpu įstoja pirmon eilėn.

Eilės judesiai.

84. Eilės judesiams pirmyn, atgal, dešinėn, kairėn ir pusiau sukiniu duodama komandos, nurodytos vieno mokyme (23, 25, 26, 27 §§).

Nurodymui, kur lygiuoti (jei raikia), duodama kamanda: L y g i a v i m a s d e š i n ė n (k a i r ė n, v i d u r i n)!

85. Nurodant lygiavimą, nurodyti taip pat ir kryptį į kokį nors tolymesnį ir žymesnį daiktą, arba palei kelio ar linijos, delko duodama kamanda: į t o k į i r t o k į d a i k t ą (arba p a l e i t o k į i r t o k į d a i k t ą), arba į m a n e, p a s k u i m e n ę ir tt.

Ta kamanda lygiavimo žmogus eina tiesiai į nurodytą daiktą ar viršininką, arba palei paskirtos linijos ir t. t.; kiti žmonės lygiuojasi su juo.

Pusiau sukinio judesyje visi žmonės turi laikytis kaip nurodyta 78 §.

86. Komanda: **laisvai!** — eiti laisvai, bet visiems

vienu žingsniu, tačiau laikant lygiavimą ir teisingą šautuvo padėtį.

Komanda: **pasitaisyk!** — veikti kaip nurodyta vieno mokyme 53 § ir galima eiti ne vienu žingsniu, tačiau nepaliekant be viršininko leidimo savo vietos eilėje.

Komanda: **ramiai!** — tvirtai pritaikinti savo žinksnį prie žingsnio žmogaus, einančio lygiavimo sparne.

Krypties atmaina.

87. Eilės krypties atmaina vygdoma:

a) eilės rikiavimu, pasukus ją dešinėn, arba kairėn komandomis:

1) Eilė rikiuok kairėn, dešinėn,

2) žengte (bėgte) -- **marš**! (einant ar bėgte — **marš!**).

Darant krypties atmainą vietoje, paskutine komanda visiems žmonėms, (išskiriant dešinio ar kairio sparno žmogaus) pasisukti pusiau sukinio į rikiavimo šalį ir eiti (bėgti) trumpiausiu keliu ant naujos fronto linijos, kur ir sustoti. Atmainant kryptį judesyje elgtis taip pat, bet sparno žmogui, kuriuo daromas rikiavimas, taip pat ir visiems žmonėms, išėjus ant rikiuotės linijos, daryti žingsnį vietoje ligi komandos: **tiesiai!** arba **sustok!**

Pakeičiant kryptį bėgant, sparniniam eiti visu žingsniu, prie kurio taikintis ir visiems žmonėms, išbėgusiems ant rikiuotės linijos.

b) Eilės sukimu dešinėn, arba kairėn komandomis:

1) Eilė dešinės (kairės) sukimu.

2) žengte—**marš**! (einant **marš**).

Komanda s u k i m u sukančio sparno sparninis pasuka galvą palei fronto eilės.

Komanda: **marš!** — eilė pradeda sukti dešiniuoju (kairiuoju) sparnu pirmyn. Sukančio sparno sparninis eina visu žingsniu, bet taip, kad eilei sustojus, žmonės iš karto savo vietose stovėtų — nesuspausti ir neišsisklaidę. Jei eilė sukama v i e t o j e, tai nejudančio sparno sparninis žengia v i e t o j e, jei eilė sukama einant, tai nejudančio sparno sparninis suka mažu lanku dešinėn (kairėn), bet taip, kad eilė visumet eitų tiesia linija. Visi kiti žmonės juo arčiau nejudančio vietoje sparno, juo mažesniu žingsniu žengia, vis į nejudantį sparną žiūrėdami, tačiau galvos nepasukdami.

Kai eilė jau užtektinai pasuko, komanduojama su - **stok!** arba **tiesiai!**

Šaudymas.

88. Iš t a n k i n ė s rikiuotės šaudoma tik **salva**, o iš r e t i n ė s — kaip salva, taip ir po vieną šuvį.

Šaudymo komandos nurodytos vieno mokyme (35—38 §). Retam šaudymui komanduojama: R e t a i, i š d e š i n ė s (k a i r ė s) — **pradėk!**

Ta komanda visi žmonės vienas po kito neskubėdami, gerai taikindami, ima šaudyti.

Tankiai ir paskirtu šovinių skaičiumi šaudo be eilės.

Skleistinės rikiuotės mokymas.

89. Skleistinė rikiuotė vartojama: patogiau ugnimi naikinti priešą, duoti patogumų šauliams šaudyti ir mažinti žmonių nuostoliams nuo priešo ugnies.

90. 4 — 6 skleistinės rikiuotės žmonės sudaro grandį 2—4 grandys sudaro **skyrių**, 2 — 4 skyriai — būrį, 2—4 būriai — kuopą.

91. Kiekvienas kareivis turi būti gerai šmokytas veikti skleistinėj rikiuotėj, prisitaikant prie įvairių apystovų kaip tai: puolant, atakuojant, apsiginant, atsitraukiant, toli ar arti nuo priešo esant, lygumoje, kalnuose, balose, miškuose, priešui visaip veikiant ir t. t.

92. Kiekvienas mokina kareivį taip, kaip jam patogiau. Tačiau praktikoje reikia patikrinti kiekvieną kareivį skirium, ar jis iš tikrųjų savo pareigas suprato.

93. Skleistinėje rikiuotėje visi laikosi ramiai, atsidėję klauso savo viršininko įsakymų balsu ar ženklais ir taip pat juos vykdo, kaip ir tankinėje rikiuotėje

Žmonėms šaulių grandinėję duodamas savrankiškumas pasirinkti sau vietą ir pàdėtį, kaip vietoj, taip ir judesiuos.

94. Priešui nuveikti būtinai reikia kiek g a l i n t g r e i č i a u ir, jei galima, tai jam nematant, prie jo prieiti, kuo daugiausia jo žmonių išnaikinti, jo jėgas suardyti, o paskui pulti jį durtuvais.

Kad mažiau žmonių nustojus priešą puolant, reikia grandine eiti (bėgti) nuo vienos pozicijos prie kitos. Tam reikalui reikia naudotis kiekvienu daiktu, nelyguma, grioviais ir t. t., kad priešą iš ten šaudžius ir nuo jo šūvių patiems kuo mažiausia nukentėjus.

Šaudyti priešą už 3000 žingsnių visai nenaudinga. Todel geriau be paliovos eiti, labiau pavojingas gi vietas bėgte perbėgti, kad tuo būdu prie priešo, kiek galint, arčiau prisiartinti ir tik tada pradėti jį smarkiai šaudyti ir rengtis atakon eiti.

P r a d ė j u s p u o l į, būtinai reikia jį ir užbaigti. P r i e š a s b ū t i n a i t u r i b ū t i i š m u š t a s a r b a

nelaisvėn paimtas. Laikinai sustojama tik leistl žmonėms atsilsėti ir smarkiau priešą šaudyti.

Dar priešo nepasiekus, reikia įžiūrėti tokią vietą iš kur, susirinkus kiek galint didesniame skaičiuje, priešą pulti. Artimiausios dalys, puolį palengvinus, šaudo puolamąjį priešą iš sparnų.

95. Kareivis skleistinėje rikiuotėje privalo:

a) Gerai suprasti savo grandies, skyriaus, būrio ir kuopos kautynių siekimus.

b) Visumet turėti ryšiu su savo gradies draugais, juos girdint arba bent matant; leisti grandine įsakymus, sekti priešo darbus ir judesius ir ką pastebėjęs tuojau savo artimiausiam viršininkui pranešti.

c) Visumet stengtis savo draugams kuo galint padėti: šaudant, durtuvu, buože, kastuvu arba net ir savimi.

č) Jokiu būdu ir niekad sveikam neišeiti iš savo grandinės; sužeistieji nekliudo draugams pareigų eiti, bet jei gali, tai paspirašę savo viršininko leidimo, nueina ar nušliaužia šalin, ten pats savę kiek galėdamas aptvarsto arba eina į tvarstymo punktą, arba laukia nešėjų ateinant; šovinius jis atiduoda savo artimiausiams kaimynams grandinėje.

d) Išrinkti sau patogesnę ir priešui kiek galint nematomą vietą.

Tačiau jis tiek gali pasistumėti dėšinėn, kairėn, pirmyn ar užpakalin, kad nesuardyti grandynės ir nekliudyti savo kaimynams veikti. Reikale kareivis daro savo šautuvui paramą geriau taikynti. Savo noru ar viršininkui įsakius, jis apsikasa, slėpiasi už maišelio, žeme pripilto ir t. t. kad priešas ne pamatytų, kad jo ugnis nebūtų pavojinga.

e) Šaudyti viršininkui įsakius. Tik iš nuolatinio taikiklio tolumos šaudo kas kartą, kai reikia ar gali į priešą pataikyti, jei nebuvo, įsakyta nešaudyti.

g) Komanda: R e t a i — **pradėk!** — šaudyti paeiliui, kaip tai viršininko ar grandies vyresniojo įsakyta. Komanda: T a n k i a i — **pradėk!** — šaudyti be eilės, bet kaskartą gerai taikiklį nustatant, gerai taikant, žiūrint, kad be reikalo nebūtų leidžiami šoviniai, o taip pat daboti, kad pačiam šovinių nepritrūktų, todel kaip tik išleista apie pusę šovinių, tuojau pasakyti tai savo grandies vyresniajam. Nuo draugų, iš rikiuotės išmuštų, visumet pačiam imti šovinius.

i) Skyrininkui ar būrininkui sušvilpus, tuojau nustoti šaudyti ir klausyti įsakymo, visada pirmyn žiūrint.

k) Grandinės, skyriaus arba būrio judesiuose visume laikyti nurodytą kryptį ir kiek galint tinkamą tarp draugų terpeklį. Tačiau visume stengtis rasti tokią vietą, jei ji pakeliui būtų, kad nuo priešo akių pasislėpus. Šautuvą nešti taip, kaip patogiau.

l) Perbėgant visa dalimi komanda: **pirmyn! bėgte!** — staiga pašokti iš vietos ir kiek galint greičiau bėgti nurodyton vieton. Bebėgant galima susilenkti, kad priešui sunkiau būtų taikyti. Komanda: **stok!** — tuojau atsigulti ir prie vietos prisitaikinti, kaip tai nurodyta punkte **d**.

Jei kareiviai bėga po vieną, tai kiekvienas kareivis pats pasirenka sau tinkamesnį kelią į poziciją ir vietą pasilsėti.

m) Atakuojant, komanda: **pirmyn!** — greit pašokti nuo žemės ir eiti, kur viršininkas nurodo. Lygiuotis į grandinės vidurį. Komanda: **valio!** — garsiai šaukiant v a l i o, vidurin tankėjant, smarkiai pulti priešą ir jį durtuvais naikinti.

o) Jei nėra laiko ar galimybės laukti viršininko įsakymų, reikia veikti savarankiškai, kad tik priešui būtų didžiausis smūgis, ir visas darbas eitų prie bendro reikalo.

p) Jei reikia, tai stoti į išmušto ar šiaip išėjusio iš rikiuotės viršininko vietą ir jo darbą tęsti.

III. BŪRIO MOKYMAS.

Tankinė rikiuotė.

Būrio rikiavimas ir skaičiavimas.

96. Būrį rikiuojant, skyriai išrikiojama į dvi eiles ir sustatoma pagal jų numerių iš dešinės kairėn. Skyriais kamandoja būrio rikiuotėj jų nuolatiniai vadai:

Nepilnos gretos reikia daryti skyrių vidury.

Pastaba. Taikos laiku skyriaus gretų skaičius reikale galima suliginti. Tada būrį iš 15 ir daugiau gretų išskaičiuoti į 3 skyrius, būrį iš 10—12 gretų į2 skyrius, mažesnį gi būrį skaityti vienu skyriu.

1 Nr.

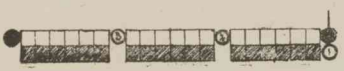

a) Tiestinė rikiuotė

97. Skyrius išskaičiuojama į grandis. Kiekvienoj grandyje esti po 2—3 gretos. Grandys turi savo vyresniuosius. Skyrių vadai grandžių išskaičiavime neskaitomi.

98. Gretos būryj išskaičiuojama į pirmąsias ir antrąsias nuo dešiniojo sparno į kairįjį; skaičiuojama drauge ir skyrininkai, išskiriant pirmo skyriaus.

99. Būrio vadas esti ten, iš kur jam patogiau būriu komanduoti ir jo veikimą sekti.

Jei būriui komanduoja karininkas, tai būrininkas (puskarininkis) atsistoja kairiojo sparno pirmoj eilėje.

100. Skyrių vadai stovi pirmoj eilėje dešiniajame savo skyriaus sparne. Pirmo skyriaus vadas stovi būrio vado užpakalyje; kai būrio vadas išeina iš rikiuotės, tai jis atsistoja jo vieton.

Skyrių vadai komanduoti neišeina iš rikiuotės, tik pasuka palei fronto galvą ir pusbalsiai komanduoja (12 §)

101. Kamandos: P a g a r b a—**dešinėn**! (kairėn), o taip pat ir šautuvo veiksmus vykdyti, kaip ir vieno. ir eilės mokyme (72 ir 77 §§).

102. Komanda: **gulk!**— abi eili gula, kaip nurodyta vieno mokyme (18 ir 33 §), bet pirmos eilės žmonės prieš gūlant žengia žingsnį pirmyn.

Atsistojus po komandos: **kelk!** — užpakalyj stovinti eilė prieina pri pirmosios eilės.

103. Komandomis: **laisvai! pasitaisyk**! ir **ramiai**!—daroma, kas nurodyta vieno ir eilės mokyme (19 §).

Komanda: **pasitaisyk**! — skyrių vadai, išėję iš rikiuotės, apžiūri savo skyriaus žmones ir jei kas reikia—įsako.

Būrio lygiavimas ir sukiniai.

104. Būrio lygiavimas daromas sulig eilės lygiavimų taisyklių ir kamandų (75 ir 76 §).

Antros eilės žmonės stovi užpakalyj pirmos eilės žmonių (5 §).

105. Būrio sukiniai vykdomi vieno mokymo taisyklėmis ir komandomis (21 §).

Būriui sukinį aplink arba pusiasukinį padarius, pirmosios eilės žmogus, jei priešakyj niekas nestovi, pereina antron eilėn.

Gretų dvejinimas ir rikiavimas.

106. Gretos vietoje dvejinamos trimis sykiais komanda: Gretas — **dvejink!** Ta komanda:

a) Jei rikiuotė stovi atsigrįžusi pirmąja eile frontan, tai antrieji numerai kairiąja koja žengia atgal, dešiniąja gi — dešinėn taip, kad atsistoti pirmiesiems numerams užpakalyj ir trečiuoju kartu pristato kairiąją koją.

Pirmieji antrosios eilės numerai pirmuoju ir antruoju skaičiumi žengia pusę žingsnio atgal.

b) Jei rikiuotė stovi atsigrįžusi antrąja eile frontan, tai antrieji numerai žengia dešiniąja koja žingsnį pirmyn, kairiąja koja — kairė taip, kad atsistoti pirmiesiems numerams iš priešakio ir trečiuoju kartu pristato dešiniąją koją. Pirmieji antrosios eilės numerai pirmuoju ir antruoju kartu žengia pusę žingsnio pirmyn, kad duoti antriesiems numerams vietos.

c) Jei rikiuotė pasukta į dešinįjį sparną, tai antrieji numerai žengia dešiniąja koja žingsnį dešinėn, kairiąja pirmyn taip, kad atsistojus tarp pirmųjų numerų ir trečiuoju kartu pristato dešiniąją koją. Pirmieji antrosios eilės numerai pirmuoju ir antruoju kartu žengia pusę žingsnio dešinėn.

d) Jei rikiuotė pasukta į kairįjį sparną, antrieji numerai žengia kairiąja koja kairėn, dešiniąja atgal taip, kad atsistoti tarp pirmųjų numerų, ir trečiuoju kartu pristato kairiąją koją. Pirmieji antrosios eilės numerai pirmuoju ir antruoju skaičiumi žengia pusę žingsnio kairėn.

Pusiausukiniuose gretų ne dvejina, o jei buvo sudvejintos, tai jų nerikiuoja.

Pastaba. Jei rikiuotėje mažiau 8 gretų, tai jų nedvejina

Gretų rikiuotė.

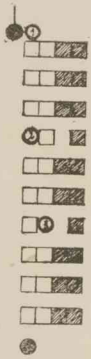

Dvejintų gretų rikiuotė.

107. Rikiuotėi vietoje stovint, sudvejintos gretos rikiuojamos 3 kartais komanda:

Gretas — **rikiuok!**

Ta komanda antrieji numerai atsistoja į savo vietas judesiais, priešingais gretų dvejinimo judesiams, o pirmieji antrosios eilės numerai antruoju ir trečiuoju kartu atsistoja taip, kad distancija būtų ta pati, kaip prieš komandą gretas dvejink.

108. Judesiuose gretos dvejinamos ir rikiuojamos tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir vietoje. Bet numerai, kuriems nurodyta atgal pasiduoti arba vietoj stovėti, vietoje daro du žingsnius.

Būrio retinimas ir tankinimas.

109. Būrio retinimas ir tankinimas vykdomas eilės mokymo taisyklėmis ir komandomis (79—82 §§). Ką veikia ten vienas žmogus, čia daro visa greta. Būrio vyresnybė retina taip pat, kaip ir visi kareiviai.

Dvieilės rikiuotės rikiavimas vienon eilėn ir iš vienos eilės dvieilėn.

110. Išrikiuoti dvieilę rikiuotę vienon eilėn, reikia pirmiau išretinti gretas. Taip vykdoma viskas taip pat, kaip ir eilės rikiuotėje (83 §). Tačiau kas ten pasakyta del antrų numerų, būryje liečiasi antros eilės

Šautuvų sustatymas gubomis.

111. Šautuvams sustatyti komanduojama: **stat-tyk!** Ta komanda pirmoji eilė pasisuka aplink. Paskui kas dvi gretos (pirmieji ir antrieji numerai iš eilės) sustato šautuvus gubomis po keturius arba po tris, tačiau žiūrima, kad sustatant arba imant šautuvus sargai nesusisiektų. Šautuvams sustatyti kiekvienas kareivis turi tam tikrą iš siūlų susuktą arba iš odos padarytą žiedelį. Šautuvus sustačius, eilės rikiuojasi. Pirmoji eilė vieną žingsnį prieš sustatytų šautuvų, antroji gi vieną žingsnį už šautuvų. Abi eili stovi atsisukusios į fronto pusę. Puskarininkiai stato savo šautuvus prie artimiausios gubos. Guboje neturi būti daugiau 6 šautuvų.

Šautuvams paimti komanduojama: **šautuvus!** Ta komanda žmonės visi kartu ima šautuvus ir sustoja **taip, kaip** prieš tai buvo stovėję.

Tiestinės būrio rikiuotės judesiai ir krypties atmaina.

112. Tiestinės būrio rikiuotės judesiai ir krypties atmaina daroma tomis pačiomis komandomis ir taisyklėmis, kaip ir eilės (84—87 §§).

Antroji eilė veikia išvieno su pirmąja eile. Žmonės lygiuoja eilėse ir gretose.

Voros rikiavimas, perikiavimas ir tiesimas.

113. Būrys rikiuojamas tik skyriaus voromis. Būrio voroje skyriai sustoja taip, kad distancija tarp jų būtų tokio didumo, kaip skyriaus ilgis.

114. Vyresnybė voroje stoja ten, kur jai nurodyta tiestinėje rikiuotėje (99 ir 100 §§).

115. Būrio vora gali būti išrikiuota arba ta pačia kryptimi, kaip ir būrys tiestinėje rikiuotėje, arba atmainius ją kurio nors sparno kryptin.

116. Būrį voron būrio fronto kryptimi galima rikiuoti tik einant. Būrio vadas komanduoja:

1) Būry, iš dešinės (iš kairės) skyriais.

2) Žengte—**marš!** (einant—**marš!**)

Antrąja komanda dešiniojo (kairiojo) sparno skyrius eina pirmyn, visi gi kiti skyriai pasisuka pusiau dešinėn (kairėn) ir ženge du žingsniu vietoje, trečiuoju žingsniu eina pirmyn, užeiti sparninio skyriaus užpakalin. Skyriui užėjus užpakalin, jo vadas komanduoja: Pusiau kai-**rėn** (deši-**nėn**).

Ta komanda skyrius pasisuka pusiau kairėn (dešinėn) ir eina paskui pirmiau einančio skyriaus. Skyriui

pasisukant užpakalyj einantis skyrius vėl žengia du žingsniu vietoje.

117. Perikiuoti voros krypti į 1/4 rato galima einant ir vietoje. Tai vykdoma būrio vado komanda:

1) Skyriais kairės (dešinės) sukimu!

2) Žengte—**marš!** (einant-**marš!**).

Po antrosios komandos kiekvienas skyrius pasuka 1/4 rato ir žengia vietoj, kol skyriaus vadas sukomanduos:

3) Būry, su-**stok!** arba **tiesiai!**

118. Jei būrys pasuktas sudvejintomis gretomis dešinėn (kairėn), tai jį perikiuoti skyriais būrio vadas komanduoja:

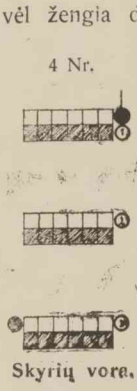

1) Gretas — **rikiuok!**
(jei reikia).

2) Skyriai, rikiuok kairėn (dešinėn).

3) žengte—**marš!** (einant — **marš!**)

Komanda marš kiekvienas skyrius rikiuojasi eilės perikiavimo taisyklėmis.

Perikiavus būrį einant, būrio vadas komanduoja: Būry, su-**stok** arba **tiesiai!**

119. Būriui voros rikiuotėje įsakyti eiti gretomis komanduojama:

1) Būry, deši-**nėn!**

2) Skyriais dešinės sukimu.

3) Žengte—**marš!** (einant — **marš!**)

Trečiaja komanda visi skyriai vienu kartu pradeda eiti dešinės sukimu. Kai priešakinė greta kiek reikiant pasuka, būrio vadas komanduoja:

4) **Tiesiai!**

5) Eiles—**dvejink** (jei reikia).

120. Vora tiesiasi pagal priešakinio skyriaus būrio vado komanda:

1) Būry, rikiuok kairėn (dešinėn).

2) Žengte — **marš!** (einant — **marš!**)

Jei tai vykdoma vietoje, tai antrąja komanda visi skyriai, išimant priešakinio, pasisuka pusiau kairėn (dešinėn) ir pradeda judesį. Kiekvienas išėjęs iš skyriaus už kairiojo priešakyj esančio skyriaus sparno, ir savo skyriaus vadui sukomandavus: Pusiau dešinėn! (pusiau kai-**rėn**!) pasisuka komanda nurodyton pusėn. Skyriaus vadui komanduojant: su-**stok**!—skyrius sustoja fronto linėje.

Jei tai daroma einant, tai priešakinis skyrius antrąja komanda žengia vietoje. Kiekvienas skyrius, išėjęs į priešakinio skyriaus liniją savo skyriaus vadui komanduojant: **vietoje**!—irgi žengia vietoje ir lygiuojasi sulig priešakinio skyriaus. Kai visas būrys išrikiuotas būrio vadas komanduoja: Būry, **tiesiai**! arba su-**stok!**

Jei reikia perikiuoti bėgte, tai skyriaus vadai nekomanduoja. Skyriai patys bėga, kiek galėdami, į savo vietas tiestine rikiuote, bet priešakinis skyrius komanda: **marš**! — eina žingsniu.

121. Perikiuoti ir sustabdyti būrį judesy, būrio vadas komanduoja:

1) Priešakinio skyriaus tiesumu, būry, rikiuok kairėn (dešinėn)!

2) **Marš**!

Priešakinis skyrius savo skyriaus vado komanda (skyriau, su-**stok**) sustoja, o kiti skyriai daro taip, kaip nurodyta 117 §, vietoje perikiuojant.

122. Jei būrys pasuktas gretomis ir jį reikia tiesti ta pačia kryptimi, kurion pasisukusios gretos, būrio vadas komanduoja:

1) Gretas — **rikiuok** (jei reikia).

2) Būry, rikiuok kairėn (dešinėn).

3) Žengte (bėgte)—**marš!** (einant—**marš!** arba bėgte—**marš!**).

Komanda marš daroma taip, kaip, nurodyta 87a §, eilės mokyme.

Voros judesiai ir krypties atmaina.

123. Jei vora eina vienu tiesumu, tai užpakalyje einančios gretos lygiuoja ne tik frontu, bet ir viena kitai iš užpakalio, prisilaikydamos tam tikros distancijos. Einant pusiausukiniu skyriai irgi žiūri savo vietos, besilygiuodami, kaip, tai nurodyta 78 §.

124. Voros krypties atmaina daroma vietoje tam tikru judesiu arba einant, kiekvieno skyriaus sukimu.

Būrio vadas komanduoja:

1) Būry, dešinės (kairės) sukimu!

2) Žengte—**marš!** (einant—**marš!**)

Antrąja komanda priešakinis skyrius ima suktis ir kai jis užtektinai pasuka, būrio vadas komanduoja:

3) **Tiesiai!**

Kiti skyriai pasuka tik tuomet, kai jie prieina prie tos vietos, kur pasuko priešakinis skyrius ir savo skyriaus vado komandomis: **marš!** ir **tiesiai!**

Šaudymas.

125. Būrys tiestinėj rikiuotėje gali šaudyti: a) tankinėje rikiuotėje tik salvą, stovint, ar klupsčiom; b) retinėje rikiuotėje salva ir po vieną, stovint, klupsčiom ir gulom.

126. Šaudo ir nustoja šaudyti tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis, kaip vieno (35—38 §§) taip eilės mokyme (88 §), tačiau su šiomis ypatybėmis:

a) Po komandos **šaudymas** būrio vadas eina būrio

užpakalin ir atsistoja toje vietoje, iš kur geriausiai girdėti jo komanda ir jam geriausia sekti šaudymo išdavas. Ta pačia komanda užpakalyje stovinčios eilės žmonės žengia kairėn priešakin ties priešakyje stovinčių žmonių tarpeklių o jei buvo komanda g u l o m, tai žmonės įeina į tuos terpeklius.

b) Komanda: **būriu**!—visi žmonės, taigi ir skyriaus **vadai**, o taip pat ir būrininkas, būriu ne vadovaująs, ima šautuvus šaudymui.

c) Įvykdžius komandos įsakymą: i š i m k — **šovinius**! arba **gaiduką**! arba jei buvo šaudoma gulom ar klupsčiom, tai po komandos: **kelk**! — visi žmonės atsistoja į savo vietas.

Skleistinė rikiuotė.

Bendri nurodymai.

127. Skyriai skleistinėje rikiuotėje užima vietą greta vienas kito. Terpekliai tarp žmonių skiriami žiūrint baro didumo, žmonių skaičiaus ir vietos išlygų.

128. Kad geriau prie vietos prisitaikinti, skyriai, grandys ir atskiri grandžių žmonės (95 d §) gali užimti vietas kairiau ar dešiniau, pasistumti kiek pirmyn ar užpakalin, ar atsitraukti, tačiau neprivalo krūvon susigrūsti, išeiti iš grandinės linijos, kliudyti kitiems šaudyti arba pertraukti su saviškiais ryšius.

129. Būrio ir skyrių vadai esti tokioje savo baro vietoje, iš kur jiems patogiau komanduoti pavestus žmones, sekti priešą ir kautynių lauką.

Grandžių vyresnieji esti ten, iš kur jiems patogiau grandžiai valdyti.

Būrininkas, būriu ne vadovaująs, esti ten, kur jam nurodo būrio vadas.

Grandinės valdymas.

130. Komandomis, įsakymais ir ženklais būrio vadas valdo visa būrio grandinę, o skyrių vadai savo skyriaus. Be to dar atskiriems šūviams sustabdyti galima švilpti.

Grandžių vyresnieji valdo savo grandis įsakymais ir ženklais.

131. Kiekvienas skyrius sudaro atskirą grandinės barą; jis ir yra skyriaus vado žinioje. Jei prisieina įvairių skyrių žmonėms susimaišyti, tai kiekvienas žmogus klauso to skyriaus ar grandies vyresniojo vado, kurio baran pateko. Pirmai progai pasitaikius, reikia išskirstyti žmonės į savo skyrius ir grandis.

Viršininkų pareigos grandinėje.

132. Kiekvienas grandinėje viršininkas privalo:

1) Gerai numanyti prie ko jo dalis siekia ir visomis savo valdžios jėgomis stengtis, kad ant jo uždėtos pareigos būtų kuo geriausiai atliktos.

2) Būti savo valdiniams geriausiu vykdymo, drąsos ir ištvermės pavyzdžiu.

3) Gerai išaiškinti savo valdiniams veikimo tikslą ir sąlygas. Rūpintis įkvėpti jiems savarankišką veikimą ir sumanumą, tačiau žiūrėti, kad jie laikytųsi statuto taisyklių.

4) Žiūrėti, kad niekas jo valdinių savivaliai neišeitų iš rikiuotės.

5) Sudaryti savo bare nuolatinį priešo veikimų sekimą, o taip pat sekti vietą savo baro priešakyj, sparnuose ir užpakalyje.

6) Žiūrėti, kad žmonės visumet turėtų pakankamai šovinių ir ne vėluojant papildyti jų nedateklių.

7) Jei į jo barą ar arti jo bus pastatytos armotos ar kulkosvaidžiai, tai nieko nelaukiant žiūrėti, kad jos nebūtų priešo staiga užpultos ir paimtos.

8) Nuolat susižinoti su savo tiesioginiu viršininku ir palaikyt ryšius, bendrai veikti su greta veikiančiomis dalymis.

9) Iš anksto paskiria savo pavaduotoją, jei jam tektų iš rikiuotės išeiti. Taip pat jis turi žiūrėti, kad ir jo valdiniai viršininkai irgi turėtų savo pavaduotojus, ir kurį nors viršininką iš rikiuotės išmušus, tuojau jis būtų pavaduotas.

10) Jei nėra laiko laukti viršininko įsakymų, elgtis savarankiškai by tik būtų bendras kovos tikslas siekiamas ir priešui kuo daugiausia nuostolių padaryta.

133. Būrio vadas privalo:

1) Vaduojantis savo kuopos vado įsakymais ir duotu būriui uždaviniu valdyti savo būrio šaudymu, judesiais ir veiksmais.

Kautynių laukui sekti ir savo viršininko ženklams o taip pat įsakymams, pranešimams perduoti ir paliepimams įvykdyti, būrio vadas ima prie savęs 1—2 kareiviu.

2) Rūpintis, kad būrys kuo geriausiai prisitaikintų prie vietos, o reikale apsikastų ir pozicija, dirbtinai įtvirtintų.

3) Šaudant nurodyti taikinį, taikiklio augštį ir kaip šaudyti; šaudant gi viso būrio salva, jis pats komanduoja. Jei reikalinga jis paveda šaudymą valdyti skyriaus vadams, grandies vyresniesiems ar šiaip kareiviams. Reikale jis sustabdo šaudymą.

4) Judesyse rodyti būriui šaulių pozicijas, kryptį ir krypties skyrių; kada būrys eina visas kartu, tai jis

pats jį veda. Būriui einant ar bėgant skyriais, grandimis ar pavieniais kareiviais, jis paskiria eilę ir vadovauja judesiais.

5) Atakuojant ir durtuvais puolant, būrio vadas tiksliai nurodo, kur turi būti puolama, pats veda savo būrį, šaukia v a l i o ir pirmutinis puola priešą.

134 S k y r i a u s v a d a s p r i v a l o:

1) Daboti, kad jo s k y r i a u s žmonės gerai vykdytų būrio vado įsakymus, komandas ir ženklus; reikale jis visą tai kartoja.

2) Žiūri, kad žmonės gerai prie vietos taikintųsi ir gerai šaudytų.

3) Šaudyti salva arba šūviais, jei tai būrio vadas jam pavedė.

4) Skyriaus vadas pats veda savo skyrių a t a k o n ir pirmutinis puola priešą durtuvais. Taip pat jis veda ir vadovauja savo skyrių, einant jam visam kartu arba grandimis, ar po vieną. Reikale jis paskiria vadovaujančią grandį, ir visame kame klauso savo būrio vado įsakymų.

135. G r a n d i e s v y r e s n y s i s žiūri, kad jo grandyje greit ir gerai viršininkų įsakymus vykdytų, kad būtų teisingai taikiklis statomas, gerai taikoma, kad žmonės gerai prie vietų prisitaikintų; visame kame stengiasi būti pavyzdžių kitiems ir kuo galėdamas prisideda kautynėms laimėti. Jis pats savo grandį pirmyn veda.

Grandies vyresnysis visumet žino, kuris jo žmonių kur randasi, ką kas veikia ir ar pakanka jo žmonėms šovinių.

Būrio skleidimas.

136. Būrys gali būti išskleistas grandinėn iš kiekvienos rikiuotės, kiekvienon kryptin, vietoje, leidžiant pirmyn, žinginėj ir bėgte.

137. Būriui išskleisti vietoje fronto linija arba tam tikroj pozicijoj sustojant, būrio vadas aiškina žmonėms uždavinį, rodo jiems aiškiai matomą daiktą, kurio kryptin reikia eiti ir liniją arba poziciją, kurią reikia užimti. Pažymėjęs dar vidutinį tarp žmonių tarpekį jis komanduoja:

1) Būry, fronto tiesumu (arba į tokią poziciją) nuo vidurio (kairėn, dešinėn)— **grandinėn!** (arba jei reikia: **bėgte!**)

Ta komanda vidurinis (kairinis, dešininis) žmogus tuojau pasisuka į nurodytą vietą, sustoja (jei būrys ėjo), prieina (ar pribėga) prie nurodytos pozicijos (linijos), ten prisitaiko prie vietos ir užtaiso šautuvą. Kiti žmonės skubiai eina į nurodytą vietą, besiskleisdami nurodytais tarpekliais vienon eilėn, ten prisitaiko prie vietos ir tuojau užtaiso šautuvus.

138. Būrys einant pirmyn išskleidžiamas tomis pat taisyklėmis ir komandomis, kaip nurodyta 137 §, tačiau be komandos fronto tiesumu (į tokią poziciją). Būrio vadas nurodo skyrių, kuriuo tiesumu eiti. Tas skyrius, išsiskleidęs eina nurodyton kryptin, kiti gi skyriai, pasisukę pusiau sukinio ir gi skleidžiasi vienu su juo tiesumu.

Išsiskleidęs būrys eina pirmyn, arba savo vado komanda: Būry— **stok!** — sustoja, prisitaiko prie vietos ir užtaiso šautuvus.

Šaudymas grandinėje.

139. Šaudymas grandinėje gali būti atskirais šuviais ir salva.

140. Pradėti šaudyti atskirais šuviais būrio vadas, nurodęs taikinį ir taikiklį, komanduoja:

a) retiems šūviams:

Retai skyriuose (ar grandyse) — **pradėk!**

Skyriaus vadai, jei reikia, kartoja būrio vado nurodymus ir nustato šaudymo eilę. Todel jie komanduoja:

Iš dešinės (kairės) po vieną — **pradėk**!

arba: grandyse po vieną — **pradėk**! (88 §).

b) Tankiems šūviams komanduoja:

Tankiai — **pradėk**!

c) Paskirto skaičiaus šoviniais:

Po vieną apkabą (pavyzdžiui) — **pradėk**!

Punktų b) ir c) komandomis žmonės šaudo be eilės.

141. Kad sustabdžius atskirus šūvius, būrio vadas švilpia arba paleidžia įsakymą per grandinės žmones.

Šaudymui paliovus, būrio vadas komanduoja: **gaiduką**! arba išimk—**šovinius**!

Jei buvo paskirtas šovinių skaičius, tai žmonės, visus paskirtus šovinius išleidę, patys nustoja šaudę.

142. Salva šaudoma visu būriu arba skyriais tomis komandomis, kurios nurodytos vieno mokyme (35 ir 36 §§), bet nenurodant šiaulio padėties.

Grandinės judesiai.

143. Visuose judesiuose grandinė eina nurodytais jai kryptimi.

Žmonės privalo būti tarp savęs ryšyje ir patys, nelaukdami įsakymų, taikintis prie vietos.

144. Grandinė gali eiti žingine arba bėgte. Bėgti gali visu būriu, skyriais, grandimis ir po vieną žmogų. Jei priešas smarkiai šaudo, žmonės labiau pavojingas vietas apibėga arba šliaužte peršliaužia. Šautuvus žmones neša taip, kaip jiems patogiau. Jei šautuvai užtaisyti, tai gaidukai statomi ant atsargos dantelio.

145. Įsakyti būriui žingine eiti būrio vadas, sustabdęs šaudymą, nurodo būriui kur eiti ir komanduoja:

1) **Gaiduką**!

2) Tokio skyriaus kryptimi į tokį daiktą (arba paskui manęs).

3) būry — **pirmyn**!

Ta komanda žmonės keliasi ir eina, kur nurodyta; to skyriaus vadas, kurio tiesumu grandinė eina, jau beeidamas komanduoja:

Į tokį daiktą (arba paskui būrio vado), tokios grandies tiesumu!

Kitų skyrių vadai, jei reikia, kartoja būrio vado komandą.

Būriui sustabdyti būrio vadas komanduoja: Būry, su-**stok**!

Sustojus, žmonės tuojau patys prisitaiko prie vietos.

146. Būrys bėga tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis, kaip ir žingine einant. Tik tas skirtumas, kad po komandos: **pirmyn**! — būrio vadas dar komanduoja: **bėgte**!

147. Skyriais bėgti, būrio vadas nurodo skyrių vadams, kur reikia bėgti ir bėgimo eilę.

Skyrių vadai, atkartoję žmonėms būrio vado įsakymą, sustabdo skyriuose šaudymą ir komanduoja:

Tokios grandies tiesumu į tokį daiktą (arba: paskui manęs) — **pirmyn**! **bėgte**!

Jei vienu kartu negalima pasiekti būrio vado nurodytos vietos, tai skyrių vadai stabdo savo skyrius, kur reikia ir kur patogiausia, ir leidę žmonėms atsigauti, veda skyrių toliau į naują, jei reikia, apsistojimo vietą, arba tiesiog paskirton vieton.

Pasilikusieji vietoje skyriai, jei galima ir reikia, šaudydami padeda bėgančiam skyriui. Kai skyrius pasiekė savo tikslą, prisitaikė prie vietos ir ėmė šaudyti

arba šiaip parodė sutartą ženklą, tada bėga kitas iš eilės skyrius ir t. t.

148. Bėginiai grandimis ir po vieną, o taip pat šliaužiant daromi tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis, kaip ir būriais ar skyriais. Skyrių vadai paskiria grandims eilę ir patys tas grandis veda į nurodytas vietas. Suradę naujoj pozicijoj tinkamą vietą, jie paduoda likusioms grandims ženklą bėgti pirmyn. Grandžių vyresnieji stengiasi pribėgti ar prišliaužti su savo žmonėmis naujon pozicijon.

149. Grandinė atgal traukiasi tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir pirmyn einant, bet tik komanda: **atgal!**

150. Taip pat tomis pat taisyklėmis grandinė eina skersai ar sparnu fronto pusėn.

Krypties atmaina.

151. Būrio grandinės atmaina vienu kartu (žingine, bėgte ar šliaužiant) vietoje ar einant daroma taip, kaip tai nurodyta 87 b § ir grandinės judesio taisyklėmis.

152. Padaryti krypties atmainą vietoje bėginiais, skyriais, grandimis arba po vieną, būrio vadas įsako kuriam nors skyriui tinkamai pakeisti kryptį ir paskui įsako kitiems skyriams sulig pirmojo skyriaus lygiuotis. Skyriai naujon vieton eina (bėga, šliaužia) savo skyrių vadų įsakymais.

Ataka ir durtuvų kova.

153. Būrys, priėjęs prie priešo apie 50 žingsnių, rankinėmis granatomis jį apmėtęs, gali priešą durtuvais pulti.

154. Į kovą durtuvais puola būrio vadui sukomandavus: **Valio**! Ta komanda visi žmonės greit pašoksta iš vietų ir šaukdami valio, puola priešą; bepuldami atakon žmonės tankėja prie savo artimiausių viršininkų.

155. Eiti atakon būrio vadas komanduoja: atakon — **pirmyn**! Skyrių vadai ir grandžių vyresnieji kartoja tą komandą. Visi žmonės keliasi ir eina lygiuodamasi; beeidami šaudo priešą.

Grandinei prisiartinus į 50 žingsnių prie priešo, būrio vadas komanduoja: **valio**!—ir išbėga pirmyn. Žmonės, nustoję šaudę, ir apmėtę priešą rankinėmis granatomis, šaukdami valio! ir tankėdami prie artimiausių viršininkų, puola priešą durtuvais.

156. Priešą nuveikus, būrio vadas įsako šaudyti atsitraukiantį priešą arba einančius jam pagalbon ir liepia apsikasti ir kas reikalinga įsako.

Grandinės surinkimas.

157. Grandinei surinkti būrio vadas sustabdo šaudymą, atsigrįžta ton pusėn, kur būrys frontu turi būti pasuktas ir išskėtęs rankas komanduoja: **Pas mane**! Ta komanda visi žmonės subėga ir tankina būrio vado užpakalyje į dvieilę tiestinę rikiuotę.

Būrio puolis.

158. Būrio vadas, atėjęs su savo būriu priešui nematant už 2—3 kilometrų prie jo, sustabdo priešui nematomoje vietoje būrį. Čia jis aiškina žmonėms, kokia yra būrio kautynių uždavinys.

159. Būrio gradinės ilgis priklauso nuo tos vietos, kur būrys apsistojo. Lygumose būrio baro sienos esti arba įžymesni vietos daiktai, arba artimiausios dalys. Nelygioje vietoje arba tarp triobų, grandinė stoja skyrių ar grandžių barais. Žiūrint vietos sąlygų būrio vadas paskiria vidurinį tarpeklį tarp žmonių ir komanduoja būriui grandinėn išskleisti.

160. Kai negalima išanksto paskirti grandinės ilgį, tada terpeklis tarp žmonių nenurodomas. Žmonės patys skleidžia tarpekliais per 3–5 žingsnius.

161. Jei skyriams nurodoma jų barai, tada tarpeklius tarp žmonių nurodo patys skyrių viršininkai.

162. Būrys gali būti išskleistas tiesumu, kai reikia užimti tą vietą, prie kurios būrys jau priėjo, arba jei būriui reikia naują kryptį duoti.

163. Būrys grandinėn skleidžiamas pirmyn leidžiant, jei nėra laiko sustoti ir jei tikrą kryptį galima ir einant paimti.

164. Jei prisieina būrį skleisti miško tankumynėje, grioviuose, aukštuose javuose, tai grandinėn skleidžiama, siunčiant nurodyton vieton atskirus skyrius, grandis arba net ir atskirus žmones. Taip pat daroma, jei reikia užimti namus, atskiras grįčias, kambarius, ambrazūras ir t. t. Tačiau čia reikia labai gerai žiūrėti, kad žmonės nepasimestų ir nepaklystų.

165. Jei bent vienas sparnas nesusiduria su kita dalimi, tai būrio vadas išskiria 3–6 žvalgų patrulį*) sparnams saugoti.

166. Žvalgų patrulis reikale gali atsitolinti nuo sparno ligi keliatos šimtų žingsnių. Tačiau visi

*) Patrulis, dozor, die Patrouille.

patrulio žmonės privalo matyti priešą ir savo būrio sparną. Jų neturi matyti priešas ir jei galima, tai juos mato savas būrys. Jei patrulis nueina taip toli, kad savo būriui jau nebematomas, tai patrulio vyresnysis siunčia 1—2 žmogu su būriu susižinoti. Patrulio žmonės eina išsiskleidę, bet taip, kad kiekvienas jų (išimant kraštutinių) visumet vienas kitą matytų. Šiaip gi viens nuo kito be reikalo toli nenueina ir turi būti nuolat pasirengę vyresniojo įsakymų klausyti.

167. Būrys, dargi nuo kuopos atsiskiręs, veikia su kuopa sąryšyje. Todel būrio vadas nuolat turi ryšį su savo kuopos vadu.

168. Kaip tik būrys išskleistas, būrio vadas įsako priešą žvalgyti. Labai svarbu parinkti tinkamą vietą žvalgymui: medžius, namų, stogus, kalnelius, varpinyčią ir t. t. Iš ten priešas per žiūronus kareivių žvalgomas.

169. Žvalgų patruliai, sparnus saugojantieji, o taip pat ir žvalgymo punktai susižino su būrio vadu. Susižinoti galima per sutartinius ženklus, žodžiais ir t. t. Tačiau visi tie būdai priešui neturi būti matomi.

170. Maž daug už kilometro (varsto) nuo priešo grandinę reikia sustabdyti, tačiau slaptai nuo priešo, kiek galint geriau prie vietos prisitaikius. Čia reikia patikrinti žmonių išsiskirstymą ir gerai nurodyti tolimesnią kryptį, kadangi vėliau kryptį bus sunku pakeisti.

171. Kareiviai reikale apsikasa, tačiau apdangos vartojamos tik neišvengiamame atsitikime.

172. Dalies viršininkas duoda tinkamus įsakymus apsikasti. Tačiau būrių ir skyrių vadai kaskartą po kiekvieno bėginio įsako žmonėms apsikasti, kaip tik būrys (skyrius) pateko į smarkesnią priešo ugnies sritį. Jie taip pat liepia apsikasti, jei be apkasų negalima būtų išlaikyti tai, kas jau pereita.

173. Būrio ar skyriaus vadas, ar grandies vyresnysis, gavęs įsakymą priešą apriesti, duoda savo grandinei tokią kryptį, kad jo žmonės galėtų kitus būrio žmones pralenkti ir priešą taip užeiti, kad jį įstrižai ar net išilgai jo fronto šaudžius. Tačiau tą judėsį vykdant, reikią visą laiką su savo dalimi r y š i u s p a l a i k y t i.

174. Atmušant r a i t e l i ų a t a k a s — svarbiausia n e n u s t o t i r a m y b ė s. Jei pėstininkai nenustoja r a m y b ė s, t a i j ų j o k i a k a v a l e r i j a n e g a l i n u v e i k t i. Raitelių atakai atsiginti galima iš kiekvienos rikiuotės, dargi net iš skleistinės.

175. Jei visai grandžiai sunku slaptai pirmyn eiti, tai atskiri šauliai po vieną perbėga ar peršliaužia pavojingiausias vietas. Jie renkasi slėpimosi vietose kad iš ten toliau vykti, tokiu būdu, koks pasirodys geriausias.

Prieš pat kovą durtuvais stengiasi prie priešo prieiti (pribėgti, prišliaužti) k i e k g a l i n t a r č i a u ir n e m a t o m a i, kad iš ten durtuvais jį puolus.

176. Jei negalima jo iškarto durtuvais pulti, tai visą laiką šaudo jį kuo smarkiausiai ir mėto jį granatomis, kad tuo būdu nukankinus jį ir kiek galint daugiau jį iššudžius. Būrio vadas pats sprendžia, ar pulti

priešą iškarto durtuvais, ar bebėgant dar jį šaudyti ir jei galima granatomis mėtyti. Atakai pasisekus, būrio vadas tuojau pats sprendžia, ar priešą persekioti, neduoti jam atsigauti, ar gerai įsitvirtinus priešo antpuolių laukti.

177. Būrių vadas kiekviename svarbesniame atsitikime tuojau apie viską praneša savo kuopos vadui. Priešų poziciją paėmęs, jis duoda ženklą savajai artilerijai ir apskritai saviškiams, išleidęs rakietą ar šiaip kokiuo kitu būdu.

IV. Kuopos mokymas.

Tankinė rikiuotė.

Kuopos išskaičiavimas ir karių pareigos.

178. Kuopoje būriai stoja vienas greta kito ir, jei nebuvo tam tikro įsakymo: tai savo numerų eilėje iš dešinės kairėn.

Jei kuopoje išviso 4 būriai, tai 1 ir 2 būriai sudaro pirmą, o 3 ir 4--antrą puskuopį.

Pastaba. Taikos laiku gretų skaičius būryje gali būti vienodas. Be to, jei kuopoje mažiau 32 gretų, jis išskaičiuojama į 2 ar 3 būrius, arba net į vieną būrį. Tačiau kiekviename būryje negeli būti mažiau 8 gretų.

179. Kiekvienas būrys išsiskaičiuoja taip, kaip nurodyta būrio mokyme (96—97 §§). Skyriai būryse stoja savo numerų eilėje. Taip pat stoja ir grandys savo skyriuose.

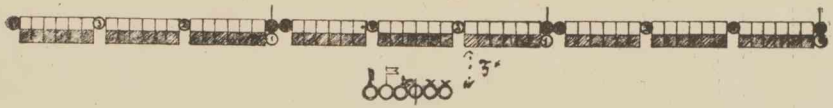

Tiestinė kuopos rikiuotė

Kuopos vadas	Būrininkas	Tiesinis
Jaunesnysis karininkas	Skyrininkas	Trimičius
Viršila	Kuopos ūkvaizdys	Bubnius

180. Jaunesnieji karininkai kuopos rikiuotėje valdo tuos būrius, kuriuos jie ir visuomet valdo.

181. Viršila prižiūri visus rikiuotėje esančius kareivius.

182. Tiesinis ne tik paduoda signalus, bet jis visumet esti prie kuopos vado ir tuo būdu nurodo, kur yra vadas.

Tam reikalui jis nešioja ant šautuvo durtuvo kuopos ženklelį. Pažymėti, kur kuopa turi rikiuotis, jis atsistoja toje vietoje, kur turi būti kuopos vidurys. Jis stovi į tą pusę atsisukęs, į kurią kuopa frontu turės stovėti. Šautuvą jis laiko stačią ir taip, kad tūta būtų nuo jo atsukta. Kaire ranka jis laiko buožę iš apačios, dešine gi už apsodo kaklelio.

Pastaba. Tiesinis, rikiuotėje stovėdamas, neima šautuvo «į rankas».

Kuopos rikiuotės.

183. Kuopos rikiuotės esti: a) tiestinė, b) vora, c) būriais ir č) kautynių tvarka.

a) Tiestinė rikiuotė.

184. Tiestinėje rikiuotėje (kaip tankinėj, taip ir retinėj) būriai stoja viena linija be terpeklių.

185. Kuopos kulkosvaidžiai su vežimėliais atsistoja 20 žingsnių už kuopos vidurio. Jie stoja judesio tvarkoj, tiestinėje rikiuotėje. Terpekliai tarp jų maži.

Šovinių vežimėliai atsistoja 10 žingsnių už kulkosvaidžių kuopos, jei nėra kulkosvaidžių, tai 10 žingsnių už kuopos. Jie rikiuojami vienon linijon, tarpekliai tarp jų 6 žingsniai.

186. Kuopos vadas esti ten, iš kur jam patogiau kuopai vadovauti.

187. Būrių vadai stovi dešiniajame būrio sparne pirmoje eilėje.

Skyrių vadai ir būrininkai, nevadovaują būrių, stovi ten, kaip nurodyta būrio mokyme (99—100 §§).

Pastaba. Būrio vadas, kuopai vietoj stovint, komanduoti išeina 2 žingsniu kuopos priešakin, pasisukdamas antruoju žingsniu išilgai kuopos. Judesyje jis tik truputį eišeina pirmyn, ir gi žiūrėdamas išilgai fronto. Skyrių vadai komanduoja, neišeidami iš eilės

188. Viršila atsistoja 2 žingsnius (nuo 2 eilės) užpakalyje kuopos, ties vidurinės gretos. Vienoje eilėje su juo, bet į kairę atsistoja kuopos ukvaizdys, tiesinis ir kuopos trimičius. Į dešinę nuo viršilos viena eile su juo atsistoja trimičius ir bubniai. Vyresnysis bubnių ar trimičių stoja dešiniąjame tos eilės sparne.

Jei kurių nors viršminėtų žmonių nėra, tai visi kiti tankėja prie viršilos.

189. Kuopos vadui komanduojant:

Tiesinis ir trimičius (bubnius)—pas **mane** jie išbėga iš už kuopos ir atsistoja 2 žingsniu kuopos vado užpakalyj.

190. Kuopos vado komanda:

Bubnius (trimičius) į dešinįjį (kairįjį) sparną! —jie pereina į dešinįjį (kairįjį) sparną ir atsistoja 4 žingsniai nuo jo, lygiuojant su 2-ąja eile. Jų vyresnysis atsistoja priešais jų ir lygiuojasi su 1-ąja eile.

Komanda: Bubniai (trimičiai) į savo vietas! — jie eina už kuopos. Kas kartą jų vyresnysis veda juos į savo vietas, pusbalsiai komanduodamas.

b) Voros.

191. Kuopa sudara būrių ir skyrių voras.

192. Būrio voroje distancijos tarp būrių esti 5 žingsniai.

6 Nr.

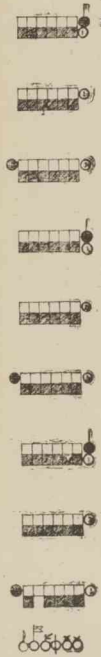

Kuopa skyrių voroje

193. Voroje visi žmonės atsistoja ten, kur jiems nurodyta tiesinėje rikiuotėje.

194. Kulkosvaidžiai ir šovinių vežimėliai rikiuojami už kuopos voros. Distancijos tarp jų esti tokios, kaip nurodyta 185 §. Voroje esti po 1 ar po 2 kulkosvaidžiu ar vežimėliu.

7 Nr.

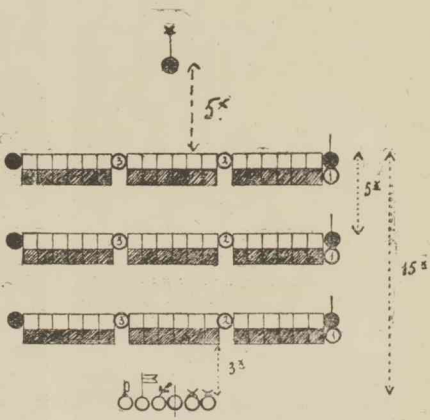

Kuopa būrių voroje.

195. Komanda: Bubniai (trimičiai) — prieš kuopą!—bubniniai eina ir atsistoja 8 žingsniuose prieš kuopą.

Komanda: Bubniai — į dešinįjį (kairįjį) sparną ir: bubniai — į savo vietas!—bubniniai daro taip, kaip nurodyta 190 §.

c) Būrių rikiuotė

196. Būrių rikiuotėje būriai sustoja į vieną ar dvi linijas, ar nuolaidais*) tokiomis distanciomis, kokios kuopos vado nurodytos. Kiekvienas būrys gali būti tiestinėje rikiuotėje (tankinėje ar retinėje, dvieilėje ar vieneilėje), voroje ar gretomis.

197. Jei kuopos vadas nenurodė rikiuotės tvarkos, tai būriai stoja į dvi eili, turėdami tarpeklius ir distancijos apie 40 žingsnių. Pirmas stoja pirmoje eilėje, antras ir trečias — antroje eilėj.

198. Būrių rikiuotėje kulkosvaidžiai sustoja prie kurio nors būrio sulig kuopos vado įsakymo. Kulkosvaidžiai ir šovinių vežimėliai stoja už kuopos vidurio, 10 žingsnių nuo užpakalinio būrio linijos.

199. Būrio rikiuotėje būrių vadai stoja ten, iš kur jiems patogiau būriui valdyti; tačiau jie be paliovos laiko ryšius su savo kuopos vadu.

200. Skyrių vadai ir būrininkai, nevaldantieji būrių, stoja ten, kur jiems nurodyta vieta būrio mokyme (99 ir 100 §§).

201. Viršila, bubniai (trimičiai), tiesinis ir ukvaizdys esti prie kuopos vado arba prie būrių.

Kuopos valdymas.

202. Kuopai valdyti kuopos vadas vartoja komandas, įsakymus, sutartinius ženklus ir signalus 14 §.

*) Nuolaidas, ustup, die Staffel.

Kuopos lygiavimas.

203. Kuopa ligiuojama tomis pačiomis taisyklėmis, kaip būrys ir eilė (76 ir 104 §§). Jei nebuvo nurodyta, kur lygiuoti, tai tiestinėje rikiuotėje visumet lygiojama į kuopos vidurį, voroje — į dešinįjį sparną.

Būrių rikiuotėje kiekvienas būrys lygiuojasi savarankiškai.

204. Komandomis: lygiuok — **dešinėn! (kairėn!), laisvai! pasitaisyk! ramiai! gulk** ir **kelk!**— kuopa veikia, kaip nurodyta būriui.

Komanda: **pasitaisyk!**—būrių ir skyrių vadai apžiūri savo žmones ir duoda jiems tinkamus įsakymus.

Judesiai, gretų dvejinimas ir rikiavimas, retinimas ir tankinimas, perikiavimas vienon eilėn ir sustatymas šautuvų gubomis.

205. Visi šiame antgalvyje minėti kuopos veiksmai vykdomi taip, kaip ir būrio (105—111 §§).

a) Tačiau pasisukant kuopai dešinio (kairio) sparno pusėn, būrio vadai žengia žingsnį kairėn (dešinėn), skyrių gi vadai stoja į jų vietas.

b) Kuopą retinant būrio vadai atsistoja ties savo būrių viduriu tokio tolumo, kaip pusė viso jų būrių fronto ilgumo. Tankinant jie vėl savo vieton atsistoja.

Kuopos judesiai ir krypties atmaina.

206. Tiestinės rikiuotės ir vorų judesiai vykdomi, kaip nurodyta eilės ir būrio mokyme.

207. Tiestinės rikiuotės kriptie atmainą vykdoma rikiuojant ją į sparno pusę, kaip tai nurodyta eilės (87 §) ir būrio (112, 123, 124 §§) mokyme.

208. Būrio vora gali pakeisti kryptį:

dešinės ar kairės sukimu. Kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa dešinės (kairės) sukimu.

2) žengte—**marš!** (einant—**marš**)!

Antrąja komanda priešakinis būrys eina sukimu eilės ir būrio taisyklėmis (87[b] ir 112 §§), kiti gi būriai prisišlieja prie jo ir eina pusiau sukiniu dešinėn (kairėn), žiūrėdami, kad visą laiką būti jo užpakalyje.

Kai priešakinis būrys kiek reikiant pasuka, kuopos vadas komanduoja: **tiesiai**!

Ta komanda priešakinis būrys eina tiesiog pusiaužingsniu. Visi kiti būriai, užeidami užpakalin, atsilikdami reikalingomis distancijomis ir lygiuodami į užpakalį, eina paskui priešakinio būrio. Kai visi būriai jau yra atsistoję į tinkamas vietas, kuopos vadas komanduoja:

3) **Tiesiai**! arba su-**stok**!

209. Skyrių voros krypties atmaina daroma einant arba leidžiant pirmyn paeiliui skyrių sukimu; tai daroma taisyklėmis ir komandomis, kaip ir būrio voroje (124 §).

210. Kuopos būrių rikiuotėje judesiai ir krypties atmaina vykdoma kuopos vado ruošiamomis komandomis (įsakymais ar ženklais): Būriai pirmyn! (atgal, dešinėn, kairėn, pusiaudešinėn, kairėn, arba į tokį daiktą dešinėn, kairėn ir t. t.) Kuopos vadas skiria krypties būrį (tokiu

tai tokiu būriu!) ir nurodo kryptį arba vietos daiktus, kur būriams reikia nueiti.

Būrių vadai komandas ir įsakymus vykdo savarankiškai, kaip tai nurodyta būrio mokyme. Visus savo veiksmus jie sutaiko su krypties būriu, judesiais gi naudojasi tokiais, kokių aplinkybės reikalauja.

Vorų rikiavimas iš tiestinės rikiuotės ir iš gretų.

211. Voros rikiuojamos vietoje leidžiant pirmyn ir einant, žingine ir bėgte.

212. Perikiuoti vietoje kuopą būrių voron kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa iš dešinės (kairės) būrių voron,

2) žengte (bėgte) — **marš!**

Jei komanduojama žengte, tai visi būriai, išskiriant dešiniojo (kairiojo) sparno, pasisuka dešinėn (kairėn) ir trečiuoju kartu eina už būrio, kuriuo rikiuojama. Užėjus kiekvieno būrio vadas komanduoja: Būry **su-stok!** Sustoję žmonės patys, skaitant galvoje trys, keturi, pasisuka kairėn (dešinėn).

Tas pats bėgte vykdoma taip pat, kaip ir žengte, tik žmonės sustoja be būrių vadų komandų.

213. Perikiuoti kuopą būrių voron leidžiant ją pirmyn ar einant, kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa iš dešinės (kairės) būriais,

2) žengte — **marš!** (einant — **marš!**)

Antroji komanda dešinio (kairiojo) sparno būrys ima eiti pusiaužingsniu, kiti gi būriai patys pasisuka pusiau dešinėn (kairėn) ir žengę du žingsniu vietoje, trečiuoju žingsniu eina už priešakinio būrio. Būriams

už priešakyj einančio būrio užėjus, jų vadai komanduoja: p u s i a u k a i r ė n! (d e š i n ė n!)

Pirmiau einančiam būriui pasisukant, užpakaliniai būriai žengia 2 žingsniu vietoje.

Kai tik būrys prieina į atatinkamą distanciją prie pirmiau einančio būrio, tai to būrio vadas komanduoja: **pusiau žingsniu**! — ir būrys ima eiti pusiau žingsniu.

Kai visi būriai sueina tinkamon distancijon, kuopos vadas komanduoja:

3) **Tiesiai** arba su-**stok**!

214 Kuopą iš tiestinės rikiuotės s k y r i ų v o r o n rikiuojama, atmainant kryptį 1/4 rato (117 §). Kuopa skyrių voron rikiuojama taip pat ir iš gretų, kaip tai nurodyta būrio mokyme (118 §).

215. Iš gretų išrikiuoti būrių vorai kuopos vadas komanduoja:

1) G r e t a s r i k i u o k (jei reikia).

2) K a i r ė n (d e š i n ė n) b ū r i ų v o r o n.

3) Ž e n g t e (b ė g t e) — **marš**! (einant — **marš**!)

Rikiuojant vorą v i e t o j e būriai, trečiąja komanda rikiuojasi taip, kaip tai nurodyta eilės (87 a §) ir būrio (121 §) mokyme. Tačiau visi būriai, išskiriant priešakinį prieina (pribėga) prie priešaky stovinčio ir atatinkamoj distancijoj patys be komandos sustoja.

Rikiuojant vorą einant, trečiąja komanda priešakinis būrys žengia vietoje; kiti gi, priėję nustatytą distanciją prie pirmiau einančių būrių, ir gi žengia vietoje ligi kuopos vado komandos: **tiesiai** arba s u-**stok**!

Vorų perikiavimas.

216. S k y r i ų v o r a r i k i u o j a m a iš būrių v o r o s leidžiant pirmyn ir einant. Kuopos vadas komanduoja:

1) K u o p a iš d e š i n ė s (k a i r ė s) s k y r i a i s.

2) žengte — **marš!** (einant—**marš!**)

Tomis komandomis priešakinis būrys tuojau vykdo, kas reikia (116 §). Kiti būriai žengia vietoje, kol priešais esantis būrys persirikiuos ir tada savo, būrio vado komanda: **marš!** — ima rikiuotis.

217. Kuopai būrių voroje leisti pirmyn, kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa deši-**nėn**!
2) Gretas — **dvejink!**
3) Būriai dešinės sukimu.
4) Žengte — **marš!** (einant **marš!**)

Ketvirtąja komanda priešakynis būrys pradeda eiti, kiti būriai žengia vietoje. Kai priešakinė greta tinkamai pasuka, kuopos vadas komanduoja: **tiesiai!** Ta komanda priešakinys būrys eina tiesiog. Kiti būriai eina paskui prišakinio būrio, kai tik jiems vieta laisva ir savo būrių vadų komanda: **marš!**

Kuopai skyrių voroje leisti gretomis pirmyn, daroma tai, kas nurodyta būrio mokyme (119 §).

218. Skyrių vorai perikiuoti būrių voron kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa, kairėn (dešinėn) būrių voron.
2) Žengte — **marš!** (einant — **marš!**)

Antrąja komanda visi būriai rikiuojasi kairėn, kaip nurodyta būrių mokyme (120 §). Tačiau visų kitų būrių (išskiriant priešakinio) pirmieji skyriai, nelaukdami kitų ateinant, eina visu žingsniu į tinkamą distanciją ir sustoja arba žengia vietoje sulig savo skyrių vadų komandos: su-**stok!** arba **vietoje!**

Tą patį daro ir kiti prisirikiuojanti skyriai

Einant, kai perikiavimas pabaigtas, kuopos vadas komanduoja su-**stok**! arba **pirmyn!**

Tas perikiavimas bėgte vykdomas taip pat, kaip ir einant, bet be būrių vadų komandų. Žmonės bėga kiek galėdami, pirmyn, ir savo vietoje rikiuojasi. Priešakinis skyrius eina visu žingsniu.

Vorų tiesimas.

219. Voros tiesiamos priešakine dalimi vietoje ir einant, žengte ir bėgte.

220. Skyrių vora tiesiama kuopos vado komanda:

1) Kuopa, rikiuok kairėn! (dešinėn!)

2) Žengte (bėgte) — **marš!** (einant — **marš!**)

Ta komanda vykdoma kaip nurodyta būrio mokyme (120 §).

221. Ištiesti būrių vora, vietoje stovinčia, kuopos vadas komanduoja:

1) Kuopa, rikiuok kairėn! (dėšinėn!).

2) Žengte (bėgte) — **marš!**

Vykdant šį veiksmą žengte, antrąja komanda visi būriai, išskiriant priešakinio, pasisuka kairėn (dešinėn) ir eina tiesiog. Kai tik būrys ateina prieš savo vietą tiestinėje rikiuotėje, būrio vadas komanduoja: **deši-nėn!** (kai-**rėn!**), paskui: būry **su-stok!**

Pastaba. Šioms komandoms laiku tarti, būrių, vadai antrąja kuopos vado komanda eina į tą vietą, kur turės stoti vidurinis būrio sparnas. Beeidami, jei reikia, jie komanduoja pirmąja komandą (būry, **deši-nėn!**) Po komandos **su-stok!** jie atsistoja rikiuotėn savo vietoje.

Tiesiant rikiuotę bėgte, būriai stoja patys be būrių vadų komandos.

222. Einant būrių vora tiesiama bėgte, o jei priešakinis būrys sustoja, tai žengte ar bėgte.

Pirmame atvėjyje kuopos vadas komanduoja:

Kuopa, rikiuok kairėn! (dešinėn!).

2) Bėgte — **marš!**

Antrąja komanda priešakinis būrys ir toliau eina žingine, kiti gi būriai bėgte be komandų prie jo rikiuojasi.

Antrame atvejyje kuopos vadas komanduoja:

1) Priešakinio būrio tiesumu kuopa rikiuok kairėn (dešinėn).

2) **Marš** (arba: bėgte — **marš**!)

Antrąja komanda priešakinio būrio vadas sustabdo savo būrį, kiti gi būriai rikiuojasi prie jo tuo būdu, kaip tai pasakyta 221 §.

223. Jei kuopa išrikiuota gretomis, tai tiesia ją ton pusėn, kurion jos gretos pasuktos, tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir būrio mokyme.

Kuopos rikiavimas būrių rikiuoten ir kuopos rinkimas.

224. Kuopa būrių rikiuotėn gali pereiti iš kiekvienos kitos rikiuotės, vietoje ir einant.

225 Kuopai būrių rikiuotėn pereiti kuopos vadas nurodo, kas bus veikiama, kryptį, bendrą būrių sustatymą, distancijas ir tarpekelius ir paskyręs jei reikia ir krypties būrį. Paskui jis komanduoja: Būriais—**rikiuok**! (jei reikia: bėgte!)

Ta komanda burių vadai savarankiškai išvedžioja būrius, kaip jiems kuopos vado įsakyta. Taip pat jie savarankiškai savo būrius rikiuoja taip, kaip jiems patogiau savo uždavinį išpildyti.

Ta pačia kuopos vado komanda viršila ir kiti kareiviai, paminėti 201 §, eina prie kuopos vado.

226 Jei kuopos vadas ne nurodo, kaip būriai turi stovėti, tai jo komanda: būriais—rikiuok, priešakinis būrys eina 40 žingsnių pirmyn kiti gi po 30 žingsnių dešinės ir kairėn.

227. Surinkti kuopai iš būrių rikiuotės būrių voron, kuopos vadas komanduoja: Tokiam būriui vora — **rikiuok**! arba įsako, nurodęs vietą kur būriai turi susirinkti ar paduoda ženklą ar signalą voros rinkimas.

Šią komanda vykdydami būrių vadai artimiausiu keliu veda savo būrius nurodyton vieton ir ten rikiuoja būrių voron.

Kuopai greit surinkti, kuopos vadas stato tiesinį ir paduoda signalą voros rinkimas ir bėgte. Tais signalais visi žmonės bėga artimiausiu keliu pas tiesinį ir patys stoja būrių voron.

Šaudymas.

228. Iš tiestinės kuopos rikiuotės šaudoma: a) iš tankinės rikiuotės tik salva, visa kuopa, stovint arba klupsčiom, b) iš retinės rikiuotės, salva, visa kuopa būriais, po vieną — gulom, klupsčiom ar stovint.

229. Visos kuopos šaudymas eina tomis pat taisyklėmis, kaip ir būrio šaudymas (125 ir 126 §), tačiau šiomis atmainomis:

a) Komanda: **šaudymas**!—kuopos ir būrių vadai eina už kuopos. Kuopos vadas atsistoja tokioje vietoje iš kur jo komanda geriausia girdėtųsi, o būrių vadai ten, iš kur jiems patogiausia būtų šaudymą žiūrėti.

b) Jei šaudoma antrosios eilės priešakiu, tai viršila ir kiti su juo stovinti kareiviai komanda šaudymas, eina artimiausiu tarpekliu už kuopos ir atsistoja 2 žingsniu ties tuo tarpekliu, kuriuo atėjo ir toje pačioj tvarkoj, kaip pirmiau stovėję.

230. Šaudyti būriais iš retinės rikiuotės, kuopos vadas, nurodęs bendrą visiems arba atskirus kiekvie-

nam būrlui taikinius ir šaudymo rūšį (jei reikia), komanduoja: B ū r i a i s — **pradėk**!

Ta komanda būriai šaudo būrio mokymo taisyklėmis (125 ir 126 §§).

Sustabdyti šaudymą, kuopos vadas komanduoja arba švilpia. Tada būrių vadai komanduoja savo būriams: **gaiduką**!—ir laukia tolimesnių nurodymų.

231. Iš būrių rikiuotės šaudoma tomis pat taisyklėmis, kaip ir 230 §.

Šaudyti iš visos kuopos ar jos dalių, kai kuopa v o r o j e, reikia arba kuopą ištiesti arba duoti tam tikrus įsakymus.

Kautynių tvarka kuopoje.

Kautynių tvarkos sudėtis ir karių vietos.

232. Kuopos kautynių tvarka sudaroma iš būrių, grandinėn išskleistų, ir būrių rezerve paliktų.

Tačiau visi būriai gali būti grandinėn išskleisti.

Vieta, paskirta kuopos kautynių tvarkai, sudaro k u o p o s k a u t y n i ų t v a r k o s barą.

233. Grandinės būriai sudaro b ū r i o g r a n d i n ė s b a r u s. Jie sustoja taip, kad susižinoti tarp savęs, kaip tai nurodyta būrio mokyme (127—129 §§).

234. R e z e r v a s sustoja tokioje vietoje už grandinės, kad visumet galėtų jai padėti, o taip pat, kad be reikalo priešas jo nešaudytų ir jo nematytų.

Rezervas rikiuojamas tankine, retine ir būrių rikiuote.

Jei vienoje vietoje sustatyti keli rezervo būriai tai valdo juos vyresnysis būrio vadų.

P a s t a b a. Kulkosvydžiai, šovinių vežimėliai laike kautynių turi būti kuo arčiausia grandinės, bet irgi kiek galint slaptai nuo priešo.

235. Kautynių tvarkos užpakalis ir sparnai, jei toliau į frontą nestovi kitos dalys, privalo būti žvalgų sergiamos. Žvalgai siunčiami iš rezervo ir grandinės.

Jei kuopos vadas nėra to įsakęs, tai daro patys sparninių būrių vadai ir rezervo viršininkas.

236. Kuopos kautynių tvarka sargybinių, žvalgų pagalba ir kitais būdais visumet palaiko ryšius su kitomis kautynių dalimis iš dešinės, kairės ir su rezervu ar apskritai su kariuomene, užpakalyje esančia.

237. Jei kuopai įsakymu nenurodyta, kokio didumo frontą ji turi užimti, tai ji pati užima tiek vietos, kiek jai reikalinga, išpildyti tiems uždaviniams, kurie jai pavesti.

Vidutinis karo metu kuopos frontas apie 250—300 žingsnių, neskaitant žvalgų vietų.

238. Kuopos vadas esti ten, iš kur jam geriausiai kautynės valdyti ir priešąs sekti. Jei kautynėse esti daugiau dviejų būrių, tai jis pats juos valdo.

Prie kuopos vado, jo įsakymams, pranešimams ir t. t. kur reikiant pasiųsti, visumet esti: t i e s i n i s, k u o p o s t r i m i č i u s ir ū k v a i z d y s, o taip pat, jei reikia, tai ir daugiau žmonių iš įvairių būrių (236 §).

R e z e r v o v i r š i n i n k a s esti ten, iš kur jam geriau valdyti rezervą, žiūrėti grandinės veikimo, jei galima, priešą sekti ir visumet su kuopos vadu ryšį turėti.

Kur būti būrių ir skyrių vadams, nurodyta būrio mokyme (129 §).

V i r š i l a, jei nėra gavęs ypatingų įsakymų, esti prie rezervo ir žiūri tvarkos kuopos užpakalyje, kad būtų siunčiama į grandinę pakankamai šovinių, ir sužeistieji būtų tvarkoje iš grandinės išnešami.

Bubniai ir trimičiai esti rezerve ar prie kuopos vado—žiūrint kaip jis įsakė.

Kautynių tvarkos valdymas.

239. Bendros kuopos vado pareigos tokios pat, kaip ir kitų viršininkų kovoje (132 §).

Jis išskirsto būrius į grandinę ir rezervą, paskiria barus grandinėje ir valdo šaudymą, judesius, veiksmus ir stiprina grandinę žmonėmis iš rezervo. Tačiau burio vadai nevaržomi kuopos vado įsakymais tiek, kiek tai statutas leidžia (133 §).

Judesyje jis nurodo būriams kryptį ar poziciją. Paskiria krypties būrį ir nurodo, kur ir kaip visa kautynių tvarka turi prie vietos prisitaikinti. Jis taip pat sudaro savo bare kautynių lauko sekimą, sparnų apsaugą ir ryšius su savo artimiausiu viršininku ir greta veikančiomis dalimis (236 §).

240. Rezervo viršininkas, gavęs bendrus kuopos vado nurodymus, pasirenka rezervui vietą ir rikiuotę ir valdo ją taip, kad visumet tinkamiausiu būdu grandinei padėti (234 §). Tačiau grandinei pagalbą siunčia tik kuopos vadui įsakius. Todel jis visumet palaiko su juo ryšius. Jei jo sparnai nesusiduria su kitomis dalimis arba žvalgų nesaugomi, tai jis organizuoja jų saugojimą (235 §).

Rezervui valdyti jis naudojasi tankinės ir retinės rikiuotės taisyklėmis.

241. Būrių ir skyrių vadai, o taip pat ir grandžių vyresnieji vaduojasi būrio mokymo taisyklėmis (132—135 §§).

Kautynių tvarkon stojimas.

242. Kuopa kautynių tvarkon gali stoti iš kiekvienos rikiuotės, dargi net ir iš žygio voros. Kuopa kautynių tvarkon stoja kiek galint priešui nematant, ir žvalgų saugojama.

243. Stoti kautynių tvarkon iš vietos, kuopos vadas atlieka pradžios žvalgybą, siunčia žvalgus priešui sekti, o taip pat sparnamas saugoti ir ryšiams. Paskui jis skelbia visiems žmonėms:

a) Kas žinoma apie priešą ir artimiausias mūsų kariuomenės dalis;

b) Koks uždavinys kuopai duotas ir kaip manoma jį įvykdyti;

c) bendrą kautynių tvarkos kryptį;

č) būrių sustatymo tvarką grandinėje ir rezerve, jų vietas ir barus;

d) kur pastatyti šovinių vežimėliai ir kur yra sužeistųjų aprišimo punktas;

e) vietas kulkosvydžiams.

Jei siunčiami grandinėn keli būriai, tai vienas jų skiriamas krypties būriu.

Jei nėra laiko, tai kuopos vadas nurodo žmonėms bent veikimo tikslą ir kaip būriai sustatomi. Kitus nurodymus praneša per būrio vadus artimiausiai progai pasitaikius.

244. Būrių vadai tuojau patikrina, skyrių vadams padedant, ar kareiviai gerai suprato kuopos vado įsakymus (243 §). Po tam kuopos vadas komanduoja: Tokie ir tokie būriai (ar kuopa) — **grandinėn**! (jei reikia: bėgte!)

Ta komanda būriai, grandinėn paskirti, eina (bėga) į savo barus ir ten skleidžiasi į grandinę, kaip tai nu-

rodyta būrio mokyme (136—138 §§). Įeidami jie savo judesius taiko su krypties būriu. Krypties būriui nurodymus duoda pats kuopos vadas.

Rezervo vadas paskutinis veda rezervą nurodytón vietón ir ten jį prie vietos pritaiko.

Visi žmonės, kurie sulig 238 § turi būti su kuopos vadu, rezerve, o taip pat sužeistųjų ir šovinių nešėjai, tuojau eina į savo vietas.

245. Kuopa, einant ar leidžiant pirmyn, kautynių tvarkon stoja taip, kaip nurodyta aukščiau minėtuose 242—244 §§. Tačiau puolin einant būriai, rezervon paskirti, sustoja ir perikiuojami vietoje. Taip pat atsitraukiant būriai, grandinėn paskirti, irgi sustoja ir skleidžiami linijon. Kiti būriai eina toliau ir skleidžiami ar perikiuojami judesyje.

Kai tarp grandinės ir rezervo susidarė tam tikra distancija, sustojusieji būriai ima eiti.

Šaudymas.

246. Grandinėje kiekvieno būrio šaudoma varankiškai, kaip tai nurodyta būrio mokyme (139—142 §§).

Šaudymui kuopos vadas įsako kas reikia būrių vadams, nurodydamas bendrą visiems būriams šaudymo taikinį, ar skirium kiekvienam, o taip pat ir šaudymo rūšį.

Sustabdyti šaudymą, kuopos vadas švilpia ar šiaip įsako. Jo švilpimą ir įsakymą atkartoja visi būrių ir skyrių vadai.

247. Būrių ir skyrių vadai patys sustabdo šaudymą, jei taikinio, kuris buvo šaudomas, jau nebematyti, arba jei šaudymas netvarkingai eina. Taip pat jenėra laiko savo viršininkui pranešti, jie patys gali taikinį mainyti arba šaudymą pradėti, jei tai nebuvo kuopos vado uždrausta.

248. Rezervas šaudo tik kuopos vadui įsakius arba netikėtai priešui mums povojingą poziciją užėmus. Visa tai daroma kuopos mokymo nurodymais (228 – 231 §§).

Kautynių tvarkos judesiai.

249. Kautynių tvarkos judesiai vykdomi kuopos vadui įsakius. Jis nurodo bendrą judesio tikslą ir ypatingą kiekvienam būriui uždavinį.

250. Būriai, grandinėn išskleisti, savo judesius vykdo būrio mokymo taisyklėmis (143 - 150 §§), tačiau jie tarp savęs nuolat susižino ir vienas kitam padeda. Taip pat jie nuolat palaiko ryšius su kuopos vadu ir kitomis dalimis.

251. Jei rezervas nėra gavęs iš savo viršininko kokio ypatingo įsakymo, tai jis savo judesius visumet derina su visos kuopos judesiais (234 ir 240 §§). Savo judesius rezervas daro bėginiais, šliaužiant, visa savo sudėtimi, eilėmis, dalimis ir t. t. Tačiau visumet jis stengiasi prie vietos prisitaikinti.

252. Jei reikia trauktis, tai kuopos vadas pirmučiausia liepia rezervui ar šiaip kokiai kuopos daliai užimti naują jau nužiūrėtą poziciją. Kuopa atgal traukiasi tik priruošus naują poziciją apsiginti.

Atsitraukiant grandinės barai stengiasi kuo greičiausiai pasitraukti iš naujos pozicijos priešakio, kad nekliudyti šaudyti.

Grandinės stiprinimas.

253. Tik kuopos vadas gali įsakyti grandinę stiprinti. Jis paskiria tam reikalui rezervo dalį ir nurodo jos viršininkui veikimo tikslą ir kryptį su stiprinimui.

254. Grandinė stiprinama ją pailginant ar šiaulių skaičių dauginant. Jei ji ilginama, tai būrys, tam reikalui paskirtas, sudaro kuriame nors grandinės sparne atskirą barą, jei padauginama šiaulių skaičiumi, tai žmonės užima vietas grandinės tarpekliuose.

255. Būrio vadas, einant pagelbon, arba tuojau savo burį išskleidžia, arba pirmiau slaptai jį pozicijon atveda.

256. Jei grandinėn įsimaišė kitų dalių žmonės, tai jie klauso grandinės viršininko įsakymų. Jei grandinėn atvyksta viršininkas vyresnis čia esamojo, tai jo klauso visi grandinės žmonės.

Tačiau, kai tik yra galima, žmonės išskirstomi kiekvienas į savo dalį.

Kautynių tvarkos krypties atmaina.

257. Kad truputį atmainius kovos tvarkos kryptį vietoje ar judesyje, kuopos vadas duoda būrių vadams tam tikrus įsakymus. Jis nurodo veikimo tikslą, naują kryptį ir krypties būrį. Krypties būrio vadas daro taip, kaip nurodyta būrių mokyme (151 ir 152 §§). Kitų būrių vadai veda savo būrius į naują poziciją, taikant savo būrių judesius su krypties būrio judesiais.

Rezervo viršininkas, jei nėra gavęs ypatingo įsakymo, stato rezervą ten, iš kur patogiausia būtų savo daliai pagalbos duoti (251 §). Apie tai jis praneša kuopos vadui.

258. Jei kryptį reikia ž y m i a i pakeisti, tai ten siunčiama nauja grandinė iš rezervo, į rezervą gi siunčiama, jei reikia, senos grandinės dalis.

Ataka ir durtuvų kova.

259. Atakuoti ir durtuvais kautis kautynių tvarkoje gali, kaip visa grandinė, taip jos dalis, vienas rezervas arba grandinė drauge su rezervu.

260. Viena grandinė atakuoja taip, kaip tai būriui nurodyta (153—156 §§). Rezervas eina čia pat paskui grandinės, kad visumet jai pagelbėti.

Kai reikia atakuoti grandinės dalimi, tai kuopos vadas įsako kas reikia būrių vadams. Būriai, vietoje likusieji, šaudydami padeda atakon einančiai grandinei.

261. Kai rezervui įsakyta skirium nuo grandinės atakuoti, tada rezervas prieina kiek galint arčiau priešo (251 §) ir apie 50 žingsnių jį durtuvais puola. Grandinė šaudydama padeda rezervui, o kai iš ten pasigirs valio, grandinė, kuopos vadui įsakius, ir gi atakon puola.

262. Jei grandinei reikia drauge su rezervu atakon eiti, tai kuopos vadas sako apie tai būriams, nurodo žmonėms veikimo tikslą ir busimosios kovos kryptį. Pagalios jis įsako rezervui atvykti (ateiti, atbėgti, atšliaužti) prie pat grandinės.

Tai padarius, kuopos vadas įsako grandinei ir rezervui arba iš vietos priešą durtuvais pulti (jei ne toliau 50 žingsnių 153 §), arba eiti atakon, kad ataką durtuvų kova baigus (154 ir 155 §§).

Kulkosvaidžiai atakon eina drauge su visa kuopa, kiek galint pirmyn išsikišdami ir savo ugnimi priešą naikindami.

263. Kuopos vadas, paėmęs poziciją, veja priešą, kol jis bus galutinai nuveiktas arba išblaškytas. Reikale jis liepia paimtą poziciją tuojau įtvirtinti ir iš ten šaudyti priešui atvykstančią pagalbą. Jis gali

taip pat įsakyti kuopai susirinkti, kad ją sutvarkius ir bendrai su visa savo dalimi veikus.

Kuopos rinkimas.

264. Kuopa iš kovos tvarkos renkama taip, kaip ir iš būrių rikiuotės (227 §).

Veiksmai naktį.

265. Kariuomenė, ypač pėstininkai, privalo naudotis naktimi, atlikti tuos veiksmus ir judesius, kurių dieną arba visai negalima padaryti, arba galima tik didelėmis aukomis. Ypač svarbu naktį kiek galint arčiau prie priešo prieiti ir geriausią poziciją užimti.

266. Nakties veiksmuose žiūrima, kad būtų didžiausia tyla ir atsargumas, kad priešas mūsų sumanymų nesužinoti.

267. Kautinių tvarka sudaroma kiek galint arčiau priešo, tačiau vis tik tokioje nuo jo tolumoje, kad jis negalėtų tai užgirsti ar pamatyti. Visos kautinių tvarkos dalys naktį esti arčiau viena kitos ir tvirčiau laiko ryšius kaip fronto linijoje, taip ir gilumoj. Tam reikalui imama daugiau žmonių į žvalgų patrulius ir sudaroma atskiros ryšių grandinės.

268. Naktį ypač sunku tikrą kryptį laikyti, tačiau kryptį būtinai reikia išlaikyti, nežiūrint didžiausių sunkumų. Kad dalys neklaidžiotų, reikia bent priešakinėse dalyse turėti vedėjus, kurie gerai vietą žinotų kryžkeliuose ir vietose, kur greičiau galima paklysti, pirmiau einančios dalys stato žmogų, kuris ir nurodo, kur dalis yra nuėjusi ar pasukusi.

269. Naktį vartojamos rakietos, tačiau tik tada, kai priešui mūsų kariuomenės vieta vistiek jau nebe paslaptis. Galima naudotis ir prožektoriumi.

270. Nakti puolant, pėstininkai eina būrių rikiuote, tačiau mažesniais tarpekliais ir distancijomis.

271. Kiekviena kuopa esti būrių arba tiesinėje rikiuotėje. Tas priklauso nuo vietos ypatybių ir kaip toli priešas. Juo arčiau prie priešo prieita, juo rikiuotė retesnė, kadangi vis didesnis pavojus, kad priešas ims šaudyti. Tačiau prieš pat priešą pulsiant sutartinais ženklais (elektrine lempute, švilpimu, ir t. t.) žmonės staiga puola priešą, betankėdami prie savo viršininkų.

272. Sustojant ir judesyje geriausia naudotis slėniais (pakalnėmis) todel, kad naktį visumet geriau matyti iš apačios aukštyn. Puolant nereikia sustoti tokiose žymesniose vietose, į kurias priešas dar dieną galėjo gerai prisitaikinti.

273. Puolant, kol žmonės dar judesy, šaudyti neleidžiama. Jei bus užtikta priešo dalys, jas reikia stengtis be jokio triūkšmo arba nelaisvėn paimti arba sunaikinti.

Nakties puolis, kaip ir dienos, baigiamas durtuvų kova.

274. Sparnai ir užpakalis naktį ypač gerai reikia saugoti.

275. Atsiginant priešo linkui siunčiami slapukai, žvalgai, statomi sargybiniai. Juo labiau laukiamas priešo puolis, juo daugiau kariuomenė saugojama.

276. Žvalgams sargybiniams, slapukams ir t. t. įsakoma, kaip tik pastebės priešą besiartinant, tuojau apie jį pranešti, reikale gi slaptai grįžti į savo linijas kad tuo būdu saviškiems nekliudžius nuo priešo kaip reikiant atsiginti.

277. Visi rezervo žmonės ginkluojami dar ir granatomis, o taip pat duodamos kai kuriems rakietos. Savo nuožiūra arba sutartinai jie šaudymu, granatų metimu ar rakietomis praneša, ties kuria vieta priešas pasirodė. Gali būti prirengti laužai, kad sargai besitraukdami galėtų juos padegti ir tuo būdu tiksliai nurodyti, kur priešas yra ir net jį parodo.

278. Reikale pėstininkai esti pilnai pasirengę priešui šaudymu ir durtuvais atsiginti. Kitos vietos kiek galint labiau sustiprinamos šauliais ir kulkosvaidžiais. Granatos laikomos tokiose vietose, iš kur jas galima būtų kuo greičiausiai griebti į priešą mėtyti.

279. Jei bus pastebėta, kad priešas, tamsuma besinaudodamas, arti mūsų pozicijų priėjo, tai reikia jį būtinai iš užimtos vietos išmušti ir neleisti jam apsikasti.

280. Kad naktį tikriau šaudžius, dieną įsišaudoma į žymesnes vietas, kad tuo būdu sužinojus, kaip šautuvas naktį reikia laikyti. Kulkosvaidžiai, dieną išmėginus šaudymą, įtvirtinami. Taip pat galima daryti ir su šautuvais.

281. Labai didelę reikšmę turi nuo priešo atsiginti dirbtinės kliūtys. Jos kliudo priešui užpulti ir duoda progos jį ten sustojusį gerai šaudyti.

282. Priešą šaudyti reikia tada, kai bus matyti jo žmonės arba, rakietas mėtant, kai bus reikalinga.

283. Priešui perdaug prie pozicijų prisiartinus, kai jau nėra laiko jo šaudyti, jis durtuvais puolamas.

284. Priešą nuveikus, reikia jį pulti tačiau naktį persekiojant ypač reikia būti atsargiems. Todel naktį priešą persekioti geriausia tik netoli. Dienai auštant, jei galima, persekioti jis toliau.

IV. Bataliono mokymas.

Bataliono rikiuotės. Bataliono išskaičiavimas.

285. Kiekviena bataliono kuopa išskaičiuojama skyrium, kaip tai nurodyta kuopos mokyme.

Kokioje rikiuotėje batalionas būtų, kuopos vistiek vadinamos savo eilės numeriais.

286. Trimičius, tiesinis ir ordinarai skiriami bataliono vado įsakymams ir paliepimams vykdyti ir juos perdavinėti.

Tiesinis yra dar ir tam, kad pažymėti vietą, kur yra bataliono vadas, o taip pat ir vietą, kur batalionas renkasi. Jei reikia pažymėti bataliono susirinkimo vietą, tai tiesinis atsistoja ten, kur turi būti bataliono fronto vidurys. Jis stovi atsigrįžęs į tą pusę, kur turės būti atsigrįžęs bataliono frontas (182 §).

Bataliono rikiuotės ir žmonių vietos.

287. Bataliono rikiuotės sudaromos iš kuopų rikiuočių. Bataliono rikiuotės esti:

a) rezervo ir žygio voros,

b) kuopų rikiuotė ir bataliono kautynių tvarka.

a) Voros.

288. Bataliono rezervo voroje visos kuopos esti būrių voroje. Jos stovi gilumon arba frontu.

Žygio voroje kuopos eina viena paskui kitos skyrių vora.

289. Bataliono vadas kuopas stato tokioje tvarkoj, kaip jam patogiau, tačiau jei jo nėra nurodyta tvarkos, tai jos stoja savo numerų eilėje iš dešinės kairėn ir nuo galvos į uodegą.

290. Tarpekliai tarp kuopų sparnų—3 žingsniai; distancijos tarp kuopų—10 žingsnių.

291. Kulkosvaidžių kuopa stoja 20 žingsnių už bataliono. Jos frontas negali būti ilgesnis už bataliono fronto linijos.

Šovinių vežimėliai sustoja 10 žingsnių už kulkosvaidžių kamandos arba, jei jos nėra, tai už bataliono. Jie stovi vienoje linijoje arba voroje taip, kad tarp jų būtų 6 žingsnių terepekliai ir 3 žingsniai distancijos.

292. Bataliono vadas esti ten, iš kur jam geriausiai batalioną valdyti.

Prie jo esti žmonės, 286 § paminėti, išskiriant bataliono tiesinio, kuris atsistoja, kaip 286 § nurodyta; žygio voroje jis stovi iš priešakinės kuopos priešakinio skyriaus kairiajame pirmos eilės sparne. Reikale jis šaukiamas prie bataliono vado.

Pastaba. Jei rezervo voroje kuopos vadai stoja į dešinį sparną, tai bataliono tiesiniai atsistoja antroj eilėj.

8 Nr

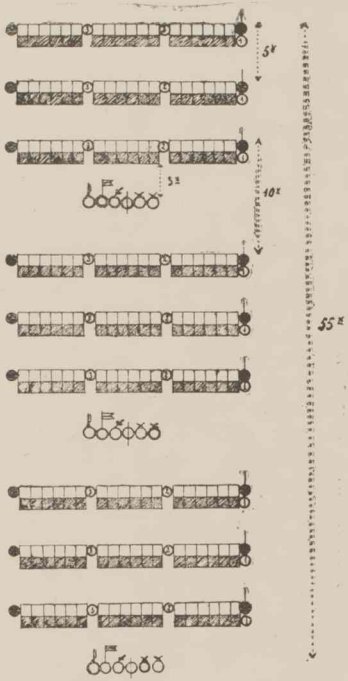

Batalionas rezervo voroje (gilumon)

293. Visi kuopos kariai bataliono voroje stoja ten, kur jiems kuopos mokyme nurodyta. Tačiau kuopų vadai stoja 5 žingsniuose ties savo kuopos viduriu.

Jei kuopų vadai raiti, tai rezervo voroje jie atsistoja 3 žingsniuose kairėn arba dešinėn nuo priešakinio būrio sparno į lauką. Žygio voroje jie atsistoja 3 žingsniuose dešinėn nuo priešakinio būrio sparno.

294. Bataliono vado komanda: Bubniai (trimičiai)—į dešinį bataliono sparną!—bubniai (trimičiai) eina ir rikiuojasi 4 žingsniuose nuo dešiniojo (kairiojo) sparno pirmosios kuopos linijų, tačiau lygiuodamies su antrąja priešakinių būrių eile. Bataliono bubnius (trimičius) visus juos valdo. Jis atsistoja 1 žingsnį ties jų linijos viduriu.

Pastaba. Jei rikiuotėje yra ir bubnių ir trimičių, tai trimičiai atsistoja į dešinę nuo buninių. Bataliono trimičius atsistoja dešiniajame trimičių sparne. Bataliono bubnius stoja, kaip aukščiau nurodyta.

Nr.9

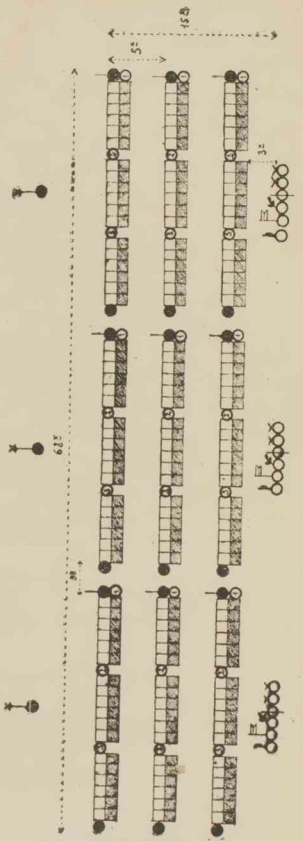

Batalionas rezervo voroje (frontu).

295. Bataliono vado komanda: Bubniai (trimičiai) — prieš batalioną! — jie rikiuojasi būrio distancijoje ties bataliono viduriu.

Jei bataliono voros frontas siauresnis bubnių fronto, tai bubniai dvejina gretas ir tankina.

b) Kuopų rikiuotė.

296. Kuopų rikiuotėje kuopos stoja į vieną ar dvi linijas arba nuolaidais. Tarpekliai ir distancijos tarp jų esti sulig įsakymo. Kiekviena kuopa esti tokioje rikiuotėje, kokia kuopos vado numanymu šioms apystovoms yra tinkamiausia.

297. Jei bataliono vadas nenurodė kuopų rikiuotės, tai kuopos sustoja į dvi linijas, terpekliuose ir distancijose apie 100 žingsnių. Pirmoji stoja pirmoje eilėje, antroji ir trečioji — antroje.

298. Kulkosvaidžių kuopa su savo šoviniu vežimėliais esti prie kurios nors kuopos, žiūrint, kur priskirs bataliono vadas. Jei kulkosvaidžių komandai nebuvo nurodyta vietos, tai ji atsistoja prie dešiniojo sparno 2 kuopų linijos.

Šovinių vežimėliai rikiuojami irgi bataliono vado įsakymu.

299. Visi kariai, 286 paminėti kuopų rikiuotėje esti prie bataliono vado ar ten, kur jis jiems įsakys.

Kuopos kariai stoja taip, kaip pasakyta kuopos mokyme.

Bataliono valdymas.

300. Batalionui valdyti bataliono vadas vartoja įsakymus ir komandas. Jei batalionas esti rezervo voroje, tai bataliono vadas pats visus jo veiksmus val-

do. Kuopų rikiuotėje ir žygio voroje vykdomąsias komandas kuopų vadai įsako.

Judesiai ir bataliono krypties atmaina.

301. Batalionų vorų judesiai vykdomi tomis pačiomis taisyklėmis ir komandomis kaip ir kuopoje būrių voroje, tačiau su tam tikromis, aukščiau nurodytomis, ypatybėmis. Žygio voroje nereikalaujama visų kuopų žmonėms vienu žingsniu eiti.

302. Lygiavimas nurodomas komanda. Tačiau jei lygiavimas nebuvo nurodytas, tai rezervo voroje lygiuojama į vidurį, žygio — į dešinįjį sparną. Be to dar kuopos viena kitai lygiuoja į užpakalį.

303. Rezervo vora savo kryptį gali keisti vietoje ir judesyje. Ji tai daro tais pačiais būdais, taisyklėmis ir komandomis, kaip ir kuopa būrių voroje (208 §). Kuopos, vienoje linijoje stovinčios, elgiasi taip, kaip viena kuopa.

304. Žygio voros krypties atmaina daroma paeiliui kuopų dešinės (kairės) sukimu (209 ir 300 §§).

305. Jei batalionas esti kuopų rikiuotėje, tai jo judesiai ir krypties atmaina daromi prisitaikant prie taisyklių kuopoms būrių voroje (210 §).

306. Kulkosvaidžių kuopos ir šovinių vežimėliai kiekvieną kartą, batalionui judesį vykdant, atsistoja į savo vietas (291 ir 298 §§).

Bataliono vorų perikiavimas.

307. Bataliono voros rikiuojamos ruošiamomis bataliono vado komandomis. Jis nurodo tinkamą kuopų sustatymą, kuopų gi vadai savo vykdomomis komandomis vykdo bataliono vado komandas ir įsakymus.

308. Rezervo vora perikiuojama į žygio vorą tik leidžiant pirmyn arba einant vienai kuopai po kitos. Tam reikalui bataliono vadas, nurodęs tikslą, o taip pat kryptį ir, jei reikia, kuopų sustatymą, komanduoja: Batalionas iš dešinės (kairės) skyriais! Tokia tai kuopa pirmyn!

Ta komanda minėtos kuopos vadas veda savo kuopą nurodyton kryptin, perikiuojant ją skyrių voron. Kitos kuopos laukia savo eilės ir eina paskui priešakinės kuopos.

309. Žygio vora rezervo voron rikiuojama priešakinės voros tiesumu. Tai daroma tik vietoje. Bataliono vadas komanduoja: Batalionas rezervo voron!

Ta komanda priešakinės kuopos vadas perikiuoja savo kuopą būrių voron ir sustabdo ją (jei batalionas ėjo) frontu ten, kur įsakyta. Kitos kuopos artimiausiu keliu eina į savo vietas ir ten irgi perikiuojamos. Jei nebuvo nurodyta, kokioje eilėje kuopos turi atsistoti, tai antroji kuopa stoja kairėn nuo pirmosios, antroji ir trečioji jų užpakalyje.

310. Kulkosvaidžių komandos, kaskartą batalioną perikiuojant, eina savo vieton iš ten savo viršininko komandomis.

Šovinių vežimėliai stoja ten, kur jiems 291 § nurodyta.

Bataliono perikavimas į kuopų rikiuotę ir bataliono rinkimas.

311. Batalionas gali būti iš kiekvienos rikiuotės perikiuotas kuopų rikiuotėn. Tai daroma, kaip vietoje, taip ir judesyje, sulig 225 § taisyklių.

312. Jei bataliono vadas nenurodo, kokioje tvarkoje kuopos stoja, tai jo komanda:

K u o p ų r i k i u o t ė n — **rikiuok!** — priešakinė kuopa eina 100 žingsnių pirmyn. Antros eilės kuopos eina 100 žingsnių dešinėn ir kairėn (§ 297). Priešakinė kuopa yra krypties kuopa.

313. Kulkosvaidžių kuopa drauge su kuopomis, savo vadui komanduojant, eina į batalionovado nurodytą vietą (298 §).

314. Bataliono vadui įsakius surinkti batalioną iš kuopų rikiuotės, kuopų vadai perikiuoja savo kuopas į būrių voras, paskui artimiausiu keliu veda jas į bataliono vado nurodytą vietą, kur stovi tiesinis. Jei nebuvo ypatingų įsakymų, batalionas rikiuojasi rezervo voron.

Bataliono kautynių tvarka.

Kautynių tvarkos sudėtis ir karių vietos.

315. Bataliono kautynių tvarka sudaroma iš kuopų, paskirtų į k a u t y n i ų b a r u s ir iš kuopų b a t a l i o n o r e z e r v e.

Visos bataliono kuopos gali būti kuopų kovos baruose.

Vieta, kurią užima bataliono kautynių tvarka, vadinama b a t a l i o n o k a u t y n i ų b a r a s.

316. Kuopos, e s a n č i o s k o v o s b a r u o s e, stoja fronto tiesumu, ryšyje tarp savęs ir tokioje tvarkoje, kaip bataliono vadas nurodo. Kiekviena kuopa stoja taip, kaip jai nurodo kuopos vadas (232—235 §§).

317. Bataliono rezervas stoja kuopų barų užpakalyje arba nuolaidais. Tačiau taip, kad visuomet galėtų savo barams pagalbon ateiti, su jais ryšius laikyti,

bet be reikalo nebūtų priešo šaudomas. Bataliono rezervo dalys stoja sykiu arba skirium. Jei rezerve sustoja dvi kuopos, tai rezervo viršininku esti vyresnysis kuopų vadų, jei bataliono vadas nepaskiria atskiro viršininko.

Bataliono vadas nurodo vietą, kur rezervui sustoti. Kiekviena kuopa esti rikiuotėje pagal savo viršininko nuožiūros. Jei rezervas esti iš kelių kuopų, tai jo viršininkas nurodo ir rikiuotę.

318. Kulkosvaidžiai esti kiekvienos kuopos bare. Labiau pavojingose ar svarbesniose vietose bataliono vadui įsakius, statoma daugiau kulkosvaidžių. Dalis kulkosvaidžių statoma rezerve.

Šovinių vežimėliai, arba skirstomi tarp kuopų barų, arba stovi vienoje vietoje.

319. Bataliono vadas organizuoja sparnų ir užpakalio apsaugą, o taip pat sekėjus priešui sekti ir ryšius su kitomis kariuomenės dalimis. Jei bataliono vadas nėra to įsakęs, tai tuo rūpinasi patys kuopų ir net būrių vadai (235—236 §§).

320. Bataliono vadas esti ten, iš kur jam geriau batalioną valdyti ir kautynių lauką sekti. Prie jo esti ne tik žmonės, nurodyti 238 §, bet gali būti ir kiti, ryšiams reikalingi žmonės.

Rezervo viršininkas pasirenka tokią vietą, iš kur jis patogiau gali rezervą valdyti ir susižinoti su bataliono vadu ir kuopomis, kovoje esančiomis.

Kautynių tvarkon stojimas.

321. Batalionas kovon gali stoti iš kiekvienos rikiuotės, dargi iš žygio voros.

322. Kovon stoti, bataliono vadas įsako gerai žvalgybą padaryti ir siunčia žvalgus nuolat priešui

žvalgyti, o taip pat sparnams ir užpakaliui saugoti ir ryšiams. Paskui skelbia kuopų vadams ir kulkosvaidžių komandos viršininkui ir, jei galima, tai net ir visiems žmonėms: a) kas žinoma apie priešą ir artimiausias kariuomenės dalis; b) koks bendras veikimo tikslas, koks uždavinys, batalionui duotas ir kaip manoma jį įvykdinti; c) kaip paskirstytos kuopos ir kulkosvaidžiai kautynių barams ir bataliono rezervui; d) koks uždavinys kiekvienai kuopai duotas, kokia kuopų kryptis (puolant) arba kuri jų vieta; e) kur stovės šovinių vežimėliai ir kur bus aprišimo punktas; g) vietą, kur bus pats bataliono vadas, kur siųsti pranešimus; duoda kitus reikalingus įsakymus.

Siunčiant kuopas kautynių baran, viena kuopų gali būti kryptiės kuopa.

Jei nėra laiko tiksliai visoms kuopoms jų uždavinius nurodyti, tai kovon siunčiama tik reikalingiausia jėga, o paskui duodami uždaviniai ir žinios likusioms kuopoms.

323. Kuopų vadai praneša savo kuopoms gautus iš bataliono vado įsakymus, aiškina žmonėms, kas reikia ir eina į savo kovos vietas (243—245 §§). Rezervo kuopos eina į rezervui paskirtą vietą (§ 317).

Kautynių tvarkos valdymas.

324. Bataliono vadas valdo kautynių tvarką įsakymais. Tačiau savo įsakymais jis nevaržo kuopų vadų iniciatyvos, jei šie neatsitolina nuo įsakymuose duotų nurodymų (322 §)

Kuopos vadai, vykdydami bataliono vado įsakymą, elgiasi sulig 239, 242 ir 243 §§.

Kautynių tvarkos atmaina ir judesiai.

325. Bataliono kautynių tvarkos judesiai atliekami bataliono vadui įsakius. Jis nurodo bendrą visam batalionui, kiekvienai kuopai ir kulkosvydžių kuopai judesių tikslą, paskiria krypties kuopą ir kada kuriai kuopai pradėti.

Kuopos vadai vykdo judesius bataliono vado įsakymais ir kuopos mokymo taisyklėmis (249 ir 252 §§). Jie laiko ryšius su kitomis kuopomis, eina krypties kuopos tiesumu ir vienas kitam pagalbos teikia.

Bataliono rezervas, jei negauna tam tikrų įsakymų, savo judesius taiko su kautynių baro kuopų judesiais. Jis visuomet esti pasirengęs pagalbos teikti (317 §).

326. Jei reikia nedaug pakeisti kautynių tvarkos kryptį, tada bataliono vadas įsako tai kuopų vadams ir, jei reikia, paskiria naują krypties kuopą. Kuopų vadai vykdo tai sulig kuopų mokymo (257 ir 258 §§).

Jei reikia žymiai pakeisti kautynių tvarkos kryptį, tada šaukiama iš bataliono rezervo kuopos ir iš jų sudaroma nauji kautynių barai. Į rezervą siunčiama, jei reikia, kuopos iš seno kautynių baro.

327. Kulkosvaidžiai daro savo judesius tų vadų įsakymais, prie kurių dalių jie priskirti. Jei yra atskira kulkosvaidžių kuopa, ji arba jos dalys niekur nepriskirtos, tai ji klauso bataliono vado įsakymų (318 §)

Šovinių vežimėliai savo judesius taiko prie viso bataliono arba tų kuopų judesiu, prie kurių priskirti.

Reikale, bataliono vadas įsako padidinti kovojančių jėgas iš rezervo, nurodęs savo dalims veiksmą ir vieta ar kryptį (324 §).

Kuopos vadai vykdo bataliono vado įsakymus sulig kuopos mokymo dėsnių (242—245 §§).

328. Jei viename kuopos bare susimaišo kelių kuopų žmonės, tai baro viršininku esti arba bataliono vado paskirtas viršininkas, arba vyriausias kuopų vadų. Tačiau, pirmai progai pasitaikius, žmonės skirstomi į savo dalis.

Ataka.

329. Prieš eisiant atakon, bataliono vadas nurodo kuopų vadams veikimo tikslo ir smūgio kryptį, o kievienam atskirai jo ypatingą uždavinį.

Ataka gali būti daroma arba atskiromis kuopomis, arba visu batalionu drauge su rezervu.

Jei atakuoja atskiros kuopos, tai jos veikia taip, kaip pasakyta 259—263 §§. Vietoje likusios kuopos, jei gali, šaudydamos padeda atakuojantiems.

Visu batalionu atakuoti, bataliono vadas įsako rezervui kiek galint arčiau prie kovos linijos ateiti. Davus jam sutartinį ženklą arba kitokią komanda, kuopos puola atakon (262 §).

Kulkosvaidžiai eina drauge su kuopomis atakon ir visumet stengiasi užimti tokias vietas, iš kur jie gali priešui daugiausia nuostolių padaryti (263 §).

Bataliono rinkimas.

330. Batalionas renkamas 314 § taisyklėmis.

VI. PULKAS IR DIVIZIJA.

Rezervo tvarka.

331. Pulko rezervo tvarka sudaroma iš batalionų rezervo vorų; bataliono voros statoma vie-

na ar keliomis linijomis. Tarpekliai ir distancijos tarp jų nurodomi įsakyme. Tačiau jei nebuvo atskiro įsakymo, tai batalionai stoja vienon linijon, tarpekliai tarp jų 20 žingsnių. Jei batalionai statomi voron, tai distancijos tarp jų irgi 20 žingsnių.

332. Pulko vadas stoja ten, iš kur jam geriau rezervo tvarką valdyti.

Šalia jo stoja jo padėjėjas, pulko adjutantas ir pulko trimičius.

Pastaba. Pulko bubnius stoja dešiniajame 1 kuopos bubnių sparne. Jis šaukiamas prie pulko vado tik šiam įsakius.

Bataliono vadai ir kiti jo žmonės stoja taip kaip nurodyta 292 §.

Kulkosvydžių kuopa stoja 20 žingsnių už pulko ties jo viduriu, žygio tvarkoje, tiestinėje rikiuotėje; tarpeklai tarp jų nedideli.

Muzikantai esti dešiniajame sparne. Jie lygiuojasi į priešakimo būrio antrąją eilę. Jie visumet rikiuojasi į 4 eiles; distancijos tarp eilių 1 žingsnis.

Raitieji ordinarai stoja po vieną prie batalionų vadų. Kiti visi stoja prie pulko vado arba ten, kur jis nurodys.

Šovinių vežimėliai sustatomi 10 žingsnių už kulkosvaidžių kuopos, vienon ar į dvi eili, 6 žingsniuose viena eilė už kitos. Tarpekliai tarp vežimėlių vienodo didumo — 6 žingsniai.

333. Keli pulkai rezervo tvarkoj stoja gautu įsakymu. Jei nebuvo įsakyta, pulkai sustoja greta numerių tvarkoj, laikydami 40 žingsnių intervalą tarp išvidinių sparnų.

334. Pažymėti vietoms, kur turi stovėti batalionai gali būti statomi tiesiniai (286 §).

Tiesiniai bėga į liniją ir eina nuo jos, vyresniajam viršininkų įsakius ir bataliono vadų komanda: Tiesiniai—į liniją! (Tiesiniai—į vietas!). Kad jie stotų sulig taisyklių — prižiūri pulko adjutantas, divizijoj divizijos adjutantas.

Pastaba. Tiesinius gali iš vietos vieton kilnoti tik vyresnysis viršininkas, tačiau jei kurio pulko vadų numanymu jo tiesiniai pastatyti netaisyklingai, tai jis gali savo pulką pastatyti ten, kur jo nuomone būtų geriau.

Rezervo tvarkos valdymas.

335. Vyresnysis viršininkų valdo rezervo tvarką paliepimais arba ruošiamomis komandomis. Ruošiamosios kamandos kartojamos visų viršininkų ligi batalionų vadų. Batalionų vadai komanduoja vykdomąsias komandas. Kad batalionų vadai įstengtų sykiu vykdomąją komandą ištarti, vyresnysis viršininkų duoda sutartinį ženklą kalaviju ar ranka.

Rezervo tvarkos judesiai.

336. Kai bendras judesio tikslas visiems žinomas, tai rezervo tvarka gali judėti vyresniojo viršininko ruošiamomis komandomis, tačiau prisilaikant virš minėtų taisyklių. Jei bendras judesio tikslas nežinomas, tai vyresnysis viršininkas įsako per adjutantus arba liepia visiems viršininkams susirinkti ir įsako jiems kas reikia.

Bataliono viršininkai patys įsako, kaip laikyti šautuvus.

337. Krypčiai, tarpekliams ir distancijoms išlaikyti vyresnysis viršininkas paskiria krypties dalį ir nurodo jai kryptį.

338. Rezervo tvarkos krypties atmaina daroma viršininko įsakymu, kaip vietoje, taip ir judesyj. Krypties mainoma sulig krypties dalies.

Kautynių tvarka.

339. Pulko kautynių tvarka sudaroma iš batalionų, paskirtų į kautynių barus ir batalionų, paskirtų į pulko rezervą. Tačiau į kautynių barus gali būti paskirti ir visi batalionai.

Batalionai, paskirti į kautynių barus, sustatomi ta tvarka, kaip nurodyta bataliono mokyme (315—319 §§). Pulko rezervo batalionai (331—332 §§) stoja batalionų rezervo tvarkoje arba kuopų rikiuotėje; tai paliekama rezervo viršininko nuožiūrai.

340. Stoti kautynių tvarkon, vyresnysis viršininkų, sužinojęs, kas reikia, apie priešą, vietą, pastatęs apsaugą ir suorganizavęs ryšius nurodo:

a) kas žinoma apie priešą ir artimiausias kariuomenės dalis;

b) bendrą veikimo tikslą;

c) atskirus kiekvienai daliai uždavinius;

č) kovos barų vietas (atsiginant) arba jų kryptį (antpuolant);

d) bendro rezervo vietą;

e) aprišimo punktus;

g) vietą, kur bus viršininkas. Apskritai duoda ir kitus reikalingus įsakymus ir nurodymus.

341. Viršininkai, gavę įsakymus, veda savo dalis į jiems pavestas vietas. Jie savo dalis veda tokioj tvarkoj, kokia jie laikys patogiausia: rezervo ar žygio

Prisiartinant prie priešo dalys perikiuojamos kautynių tvarkon (arba rezervo tvarkon, kurios paskirtos į rezervą). Prieš stosiant kautynių tvarkon, dalys daro taip, kaip nurodyta 340 ir 242—245, 328—323 §§.

342. Jei nėra laiko įsakyti dalims paeiliui, tai įsakoma tiesioginiai kuriai nors daliai. Tai daliai padedant kitos dalys stoja kovon (340—341 §§).

343. Pulko kautynių tvarkos judesiai ir veiksmai daromi bataliono taisyklėmis (325—329 §§).

Viena dalis skiriama krypties dalimi.

344. Pulkas renkamas iš kautynių tvarkos į rezervo tvarką pulko vado įsakymu. Tame įsakime nurodoma batalionų vadams, kuriuo reikalu renkamas pulkas, vietą, ir taip pat krypties batalionas, kuriuo tiesumu pulkas renkasi (334 §).

Bataliono vadai elgiasi sulig bataliono mokymo (330 §).

VII. Apžiūros*) ir iškilmių maršai.

Apžiūros.

Kuopa.

345. Kuopa apžiūrai rikiuojama tiestine rikiuotėje, būrių voroje arba tokioje rikiuotėje, kokia bus įsakyta.

346. Tiestinėje rikiuotėje kuopos vadas atsistoja ties kuopos viduriu, būrio distancijos tolumoje. Visi kiti žmonės atsistoja taip, kaip nurodyta 186—187 §§. Tik bubniai ir trimičiai stoja dešiniajame kuopos sparne (188 §).

Muzikantai statomi savo kairiuoju sparnu 4 žingsniuose užpakalyje kairiojo bubinių sparno.

*) Apžiūra, smotr, die Musterung.

Būrių rikiuotėje visi žmonės atsistoja kaip ir tiestinėje rikiuotėje, tačiau pirmoji muzikantų eilė lygiuojasi į antrąją 2-ojo būrio eilę.

347. Kad vyresnįjį viršininką patikus, visa vyresnybė stovi vienoje eilėje pagal vyresnybės laipsnio iš dešinės kairėn. Jie stoja į dešinę nuo bubnių, lygiuodami su 2-ąja kuopos eile, bet neužstodami dešiniojo muzikantų sparno.

348. Jei iš anksto žinoma, kad viršininkas eis iš kairiojo sparno, kuopai nurodoma lygiuotis į kairę. Šiame atvejy trimičiai (bubniai) ir muzikantai rikiuojasi kairiąjame sparne, o kairiau jų sulig viresniškumo stoja (iš kairės į dešinę) viršininkai.

Jei lauktas iš dešinės viršininkas ateina iš kairės, bubniai (trimičiai) ir muzikantai palieka savo vietoje, o viršininkai pereina į kairįjį sparną ir stojasi sulig viresniškumo iš kairės į dešinę.

349. Viršininkui prisiartinus į 100 žinksnių, vadas kamanduoja: 1) *Ramiai!* 2) *šautuvu*-**gerbk!**

Veiksma atlikus (trečiu skaičiavimu), visi kariai pasuka galvas į šalį, iš kur laukiamas viršininkas, o orkestras dūduoja maršą.

350. Koupos vadas, sukomandavęs *šautuvu gerbk*, ima kalaviją aukštyn, prieina prie viršininko 2 žinksnių, nuleidžia kalaviją ir, pasakęs savo tarnybą ir pavardę, rapartuoja: tokio pulko, tokia kuopa. Po tų žodžių paduoda viršininkui rikiuotės raštelį pats gi stoja žingsnį į šalį ir leidžia viršininkui eiti. Pasku, jis lydi viršininką, eidamas šalia jo iš kitos pusės nuo kuopos fronto. Kai viršininkas pasisveikinęs praeina viršininkus, šie lydi jį frontu — vyresnieji priešaky jaunesniųjų.

Kuopos vadas, perėjęs ties visu frontu su viršininku ir gavęs iš jo įsakymus, kalaviju duoda ženklą orkestrui sustoti ir komanduoja: ž e-**mėn!**

351. Jei kuopa b e š a u t u v ų, vyresniajam viršininkui pasveikynti K. vadas komanduoja: 1) *Ramiai!* (jei tos komandos dar nebuvo), 2) p a g a r b a **dešinėn! (kairėn!).**

Antrąja komanda visi kariai pasuka galvas į viršininko puse, karininkai pakelia rankas.

Sukomandavęs K. Vadas ir kiti viršininkai elgiasi kaip 344 § nurodyta. Tik K. V-das neima kalavijo, bet pakelia ranka, o orkestras (bubniai) neduduoja (nebubnuoja).

Viršininkui frontą apėjus ir gavus iš jo nurodymų, K. Vadas komanduoja **Laisvai!** Šia komanda visi pasuka galvas tiesiai, karininkai nuleidžia rankas.

Batalionas.

352. B a t a l i o n a s rikiuojasi į rezervų vorą arba kaip bus įsakyta.

353. Bataliono vadas atsistoja apie 30—40 žingsnių ties bataliono viduriu Kuopos vadai stovi dešiniajame savo kuopų sparne.

Bataliono bubniai ir muzikantai atsistojo 1 kuopoje taip, kaip pasakyta 346 §.

Raitieji ordinarai rikiuojasi vienon eilėn 10 žingsnių už bataliono vidurio.

Kulkosvydžių kuopa rikiuojama tiestinėn rikiuotėn, bet tankiniuose tarpekliuose 10 žingsnių nuo kairiojo bataliono sparno. Ji lygiuojasi su priešakiniais pirmos eilės būriais.

354. Kad patikus viršininką, visa bataliono vyresnybė atsistoja dešiniajame (kairiajame) bataliono sparne

355. Batalionas viršininką patinka tuo pat būdu, kaip ir kuopa 350. Kas ten kalbama apie kuopą ir jos vadą, čia liečiasi bataliono ir jo vado. Bataliono vadas, viršininką patikdamas, jam praneša: T o k i o p u l k o t o k i a m e b a t a l i o n e t i e k ir t i e k k u o p ų. Drauge su pranešimu paduoda rikiuotės raštelį.

Kuopos vadai ir kulkosvydžių komandos vadas, kai viršininkas praeina jų dalį atsistoja 5 žingsnius ties savo dalių vidurių.

Pulkas.

356. P u l k a s apžiūrai rikiuojama rezervo tvarkon, tačiau su tam tikromis atmainomis, kaip tai bus nurodyta žemiau.

357. Bataliono vyresnybė stoja ten, kaip tai 353§ nurodyta. Batalionų vadai atsistoja 2 žingsniu dešinėn nuo savo batalionų bubnių (trimičių) orkestras atsistoja dešiniajame 1 bataliono sparne.

Raitieji ordinarai rikiuojasi 10 žingsnių už vidurinio pulko tarpeklio.

Kulkosvydžių kuopa stoja tiestine rikiuote tankiniuose terpekliuose 10 žingsnių nuo kairiojo pulko sparno; ji lygiuojasi su priešakiniais 1 kuopos būriais. būriais.

Pulko vadas atsistoja 40—50 žingsnių ties pulko viduriu. Pulko adjutantas atsistoja dešinėn nuo 1 bataliono. Užpakalyj pulko adjutanto stovi pulko trimičius. Dešinėn nuo pulko adjutanto stovi pulko vado padėjėjas.

P a s t a b a. Jei pulkas statomas divizijos sudėty, pulkų vadai stojasi 3 žingsniuose dešiniau 1-jų batalionų vadų, o už jų—pulko vado padėjėjai, ir adjutantai.

358. Visa pulko vyresnybė (karininkai), kad viršininką patikus, stoja taip, kaip nurodyta 347 ir 354 §§.

359. Jei viršininkas laukiamas iš kairės, tai visi stoja toje pačioje tvarkoje, tik kairiuose pulko ir batalionų sparnuose. Jei lauktas iš dešinės viršininkas atsilanko iš kairės, tai į kairiuosius batalionų sparnus pereina tik batalionų vadai, o kairį jį pulko sparną— viršininkai.

360. Viršininką sutinka ir jį sveikina tuo pat būdu, kaip ir per kuopos apžiūrą; visa kas ten pasakyta apie kuopos vadą, čia liečiasi pulko vado. Pulko vadas, viršininką patikdamas, praneša: N p u l k e t i e k t a i b a t a l i o n ų.

Batalionų vadai, kai viršininkas juos pralenkia, išjoję atsistoja 10 žingsnių prieš savo batalionus. Kai pulkas paima ž e m ė n, pulko štabo viršininkai išjoja pas pulko vadą.

P a s t a b a. Jei viršininkas įsako padaryti mokymą, tai kulkosvydžių komandai, raitiems ordinarams, muzikantams ir bubniams įsakoma atsistoti taip, kaip jie stovi pulko rezervo tvarkoj (332 §).

Iškilmės maršas.

K u o p a.

361. Kuopa gali eiti iškilmės maršui: tiestine rikiuote, voromis arba kuopos dalimis — kaip įsakoma.

362. Einant iškilmės maršu reikalinga nurodyti judesio kryptį sparnui lyginti. Tam tikslui statomi tiesiniai. Jei jie nepastatyti, K. Vadas turi nurodyti kryptį į kurį nors daiktą arba šalia linijos.

363. Pirm eisiant iškilmės maršu, K. Vadas išrikiuoja, kaip įsakyta, kuopą ir atsistoja prieš ją būrio distancijoj. Jei kuopa turi vėliavą, tai jį statoma prieš kuopą per 10 žingsnių, o kuopos Vadas 5 žingsniuose prieš ją.

Kuopos Vadas komenduoja: Iškilmės maršui!

Šia komanda bubniai (trimičiai) išeina prieš kuopą ir atsistoja priešaky kuopos Vado per 10 žingsnių, o muzikantai (jei yra) vyresniojo komanda išeina į priešakį ir, pasisukę gretomis kairėn, eina užimti vietą prieš viršininką, sustodami už 10 žingsnių nuo praeinančios dalies kairiojo sparno.

Pastaba. Jei viršininkas įsakys einant iškilmės maršui lygiuotis kairėn, muzikantai atsistoja prieš viršininką ir per 10 žingsnių nuo dešiniojo sparno linijos.

364. Kai nurodytieji kariai atsistoja savo vietose, K. Vadas visai kuopai iškilmės maršui eiti komanduoja: 1) Ant pe-ties! 2) Kuopa lygiuok dešinėn, 3) Žengte marš!

365. Kuopai pradedant eiti, bubniai (trimičiai) bubnuoja (trimituoja) maršą. 8 žingsnius priėję iki viršininko, vyrerniojo bubniaus ženklu sustoja bubnavę, o viršininką praėję pasisuka į kairę prisirikiuoja prie orkestro kairiojo sparno. Muzikantai, bubniams nutilus, dūduoja maršą, o atsistoję vietoje bubniai bubnuoja muzikos taktu.

Jei nėra orkestro, bubniai (trimičiai) nenustoja bubnavę, tik viršininką praėję pasisuka į kairę ir eina į orkestrui nurodytą vietą.

Pastaba. Jei trimičių mažiau kaip 3, jie netrimituoja.

366. Kuopai dalimis eiti K. Vadas komanduoja: 1. Ant pe-**ties!** 2 Kuopa būriais (pavyzdžiui) 3. Tiek tai būrių distancija (atsižvelgiant į einančio dalies fronto plotį). 4. Lygiuok dešinėn. 5. Pirmas būrys (pavyzdžiui)!

Paskutine komanda 1 būrio vadas eina į būrio priešakio vidurį atsistoti 2 žings. kuopos vado užpakaly tuo pačiu laiku komanduodamas: 1. Pirmas būry, lygiuok dešinėn 2. Žengte — **marš!**

Šia komanda eina visa kuopa. 2 būrys priėjęs tą vietą iš kur pradėjo eiti priešakinė dalis, žengia vietoje ir lygiuojasi.

Kai priešaky einąs būrys nueina komandos nurodyta distanciją, 2 būrio vadas (toliau iš eilės ir kiti) komanduoja: **Tiesiai!**

Bubniai ir muzikantai daro, kaip (365 §) nurodyta.

367. Kuopai pirmą kartą einant iškilmės maršui, vyresniam viršininkui esant, visi kiti aukštesni kuopai viršininkai eina dešiniąjame prišakinės dalies sparne — vyresnysis lygiai su pirmąja eile, o už jo likusieji vienas po kito pagal vyresniškumo. Praeidami vyresnįjį viršininką pakelia rankas, o jį praėję išeina į šalį ir sustoja nuo jo 4 žingsniuose dešinėj pusėj, nuolaidais, atgal šalia maršo linijos, vyresniškumu iš kairės į dešinę, veidu į vyresnyjį viršininką.

368. K. Vadas, priėjęs viršininką per 20 žingsnių, ima kalaviją aukštyn, o 8 žingsniuose ją nuleidžia, tuo pat laiku pasukdamas galvą į viršininko pusę.

Praėjęs 4 žingsnius nuo viršininko, vėl ima kalaviją aukštyn ir išeina į viršininko puse, atsistodamas žemiau savo tiesioginių viršininkų (367 §); nuleidęs kalaviją K. V. čia pasilieka, kol praeis kuopa.

Būrių vadai (karininkai), esantieji fronto priešaky saliūtuoja tąja pat tvarka, tik neišeina.

369. Kai K. V., visa kuopa einant, nuleidžia ka-

laviją, visi kuopos kariai vienu laiku pasuka veidus į viršininko pusę ir taip palieka, kol kuopa praeis viršininką 4 žingsniams.

Kuopos dalimis einant visi priešakinės dalies kariai elgiasi, kaip aukščiau nurodyta; kitų dalių kariai pasuka veidus į viršininko pusę, kai būrio vadas nuleidžia kalaviją, o jei būrį komanduoja puskarininkis — tai jis pats pasuka galvą.

370. Jei kareiviai be šautuvų, K. V. 8 žingsnius priėjęs prie viršininko pakelia ranką; tuo pat laiku visi karininkai pakelia rankas, o kareiviai pasuka veidus; be to visi nustoja rankoms mojuoti.

Kuopai dalimis einant nurodytas karininkams taisykles eiti pro viršininką atlieka ir priešaky fronto einantieji puskarininkiai.

Paėjus 4 žingsnius nuo viršininko, visi nuleidžia rankas, galvas pakreipia tiesiai ir laisvai rankoms mojuoja.

371. Iškilmės maršui pasibaigus, bubniai (trimičiai), o po jų ir muzikantai, dūduodami (bubnuodami) sukimu užeina pirmyn ir eina paskui kuopos. Kuopai sustojus, jie nutyla ir pereina į kuopos priešakį.

372. Jei įsakyta iškilmės maršui eiti antra eile, tai K. V, o dalimis einant ir būrių vadai, eina nustatytoj distancijoj 2-sios eilės priešaky; viršininkai eina 2-sios eilės priešaky.

Batalionas.

373. Iškilmės maršui batalionas gali eiti kuopomis, knopų dalimis ir bendromis batalionо voromis.

374. Nurodymui iškilmės marše reidalingos krypties, išilgai lygiavimo sparno linijos pastatomi kuopų tiesiniai. Distancija tarp jų — 25 žingsniai.

375. Prieš eisiant iškilmės maršu, B-no Vadas, perkiavęs batalioną atatinkamon voron ir pastatęs

ja tiesiniais pažymėtoje linijoje tokiu būdu, kad einant dešinio sparno būrių vadų dešinės alkūnės siektų tiesinių krūtinės, — pats stojasi 30 — 40 žingsnių prieš b-no vidurį ir komanduoja: Iškilmės maršui!

Šia komanda bubniai (trimičiai) išeina prieš batalioną ir išsirikiuoja 10 žingsnių b-no vado pryšakyje, muzikantai elgiasi taip, kaip nurodyta 363 §.

Pastaba. Atskirame batalione bubniai (trimičiai) stoja 10 žingsnių prieš kuopos vadą, o b-no vadas—priešais jų, turėdamas užpakalyje savęs b-no adjutantą, o šio pastarojo užpakalyje, viename žingsnyje, stojasi b-no trimičius.

376. Kada visi kariai užima aukščian nurodytas jiems vietas, b-no vadas vorai eiti komanduoja:

1) Ant pe-**ties**!
2) Batalione lygiuok dešinėn,
3) Žengte — **marš**!

Judesiui prasidėjus daroma taip, kaip 365 § nurodyta; bet visi kariai eina jiems nustatytose voroje vietose.

377. Jei batalionas privalo iškilmės maršui eiti kuopomis ar kuopų dalimis, b-no vadas komanduoja:

1) Kuopomis (būriais),
2) Vieno tiesinio (tiek tai būrių) distancija,
3) Ligiuok dešinėn,
4) 1-oji kuopa! (1-asai būry!

Pastaraja komanda priešakinės dalies vadas eina prieš savo dalies vidurį komanduodamas:

1) Ant pe—**ties!**
2) 1-a kuopa (1-as būry), lygiuok dešinėn,
3) Žengte—**marš!**

Antraja komanda daroma taip, kaip nurodyta kuopai.

378. Jei, batalionui einant iškilmės maršu, yra vyresnysis viršininkas, tai visi batalionu vadovaujan-

tieji viršininkai pirmą kartą eidami, eina priešakinės dalies dešiniajame sparne, prisilaikydami tvarkos, nurodytos 367 §.

379. Raiti ordinarai eina viena eilė paskutinės bataliono dalies užpakalyje per 10 žingsnių.

Kulkošvaidžių kuopa eina rikiuotėje, atatinkančioje bataliono rikiuotei, 25 žingsnių užpakalyje raitų ordinarų (paskutinės dalies).

380. B-no Vadas, babaigęs saliutavimą ir nujojęs 4 žiugsnius pro viršininką, ima kalaviją aukštyn, pasuka į vyresniojo viršininko pusę ir sustoja žemiau savo tiesioginių viršininkų (367 §); nuleidęs kalaviją, jis čia pasilieka, kol praeis visas batalionas.

Kuopų vadai ir karininkai, esantieji rikiuotėje saliutuoja, bet iš rikiuotės neina.

381. Jei iškilmės maršas vykdomas antra eile, tai prisilaikoma šios tvarkos: einant kuopomis, b-no vadas ir kuopų vadai, o einant būriais būrių vadai eina antrosios eilės pryšakyje, palaikydami nustatytą distanciją (370 §).

382 Jei iškilmės maršu einama antra eile bataliono voroj, bataliono priešakin išjoja tik bataliono vadas ir joja, prisilaikydamas nustatytos distancijos.

383. Iškilmės maršo tvarkos, esant kareiviams be šautuvų, vadovautis kas kuopai nurodyta (369 ir 370 §§).

384. Iškilmės maršui pasibaigus, bubniai (trimičiai) ir muzikantai elgiasi sulig 371 §.

Pulkas.

385. Pulkas iškilmės maršui eina batalionais; kiekvienas batalionas vienoje iš 371 § nurodytų rikiuočių, arba tankinėje rezervo tvarkoje. Šiame atveiyje tarpeklis tarp ešančių vienoje linijoje batalionų

sparnų lygus vienam žingsniui, o distancija tarp batalionų linijų – 15 žingsnių.

386. Pulko ėjimo linijai paženklinti galima išaukti kiekvieno bataliono 1 ir 3 kuopų tiesinius.

387. Jei pulkas iškilmės maršu eina tankinėje rezervo tvarkoje, tai prisilaiko šio: pulko priešakyje, 2½ tiesinių atstume, vienoje eilėje ir pagal vyresniškumo iš dešinės kairėn—batalionų vadai ir kiti raiti karininkai; 3 žingsniuose jų užpakalyje ties viduriu —pulko trimičius; 10 žingsnių šio užpakalyje bubniai ir trimičiai; 10 žingsnių jų užpakalyje—pulko vadas kurio užpakalyje ir vienu žingsniu į kairę pulko adjutantas.

Raiti ordinarai joja viena eile 10 žingsnių pulko užpakalyje.

Kulkosvaidžių kuopa eina tiestine rikiuote 25 žingsniuose už raitų ordinarių.

Šovinių vežimai eina viena linija, laikydami 6 žingsnių tarpeklius, užpakalyje kulkosvaidžių, 10 žingsnių atstume; jei minimi vežimai eina vieni paskui kitų, tai tarp jų laikoma 3 žingsnių distancija.

Vežimų lygiavimo sparne eina ginklų užvaizda; pasisveikinimui jis pakelia ranką.

388. Visuose kituose rikiuotėse kariai eina šioj tvarkoj: priešaky, dviejų tiesinių atstume—pulko vadas; 2 žingsniuose jo užpakalyje—pulko vado padejejas ir pulko adjutantas; viename žingsnyje pulko atjutanto užpakalyje—pulko trimičius; 4 žingsniuose jo užpakalyje — bubniai (trimičiai); toliau, už 10 žingsnių — 1. bataliono vadas, o 20 žingsnių už bataliono vado—priešakinė to bataliono dalis.

Raiti ordinarai, kulkosvaidžių kuopa ir šovinių vežimai eina sulig 387 § nurodytos tvarkos, bet tik

tokiose rikiuotėse, kad jų frontas nebutų už pulko frontą ilgesnis.

389. Einant iškilmės maršu, distancijos tarp dalių priguli nuo tarpeklių tarp tiesinių, būtent:

a) einant kuopomis tiestine rikiuote: tarp kuopų — vienas tarpeklis, o tarp batalionų — du tarpekliai;

b) einant batalionų voromis: tarp to paties pulko batalionų — vienas tarpeklis, o tarp atskirų batalionų, jei jie ir būtų suvesti į vieną pulką, — du tarpekliai.

390. Einant kuopomis, bubniai (trimičiai) eina savo batalionų priešakyje, o einant batalionų voromis — visi I bataliono priešakyje. Abiejuose atvejuose pildo tai, kas jiems 365 § nurodyta; bet, pasisukę kairen, jie dvejina eiles.

Bubniai (trimičiai) užima nurodytas čia jiems vietas tuojaus, kaip tik pasakoma komanda, nurodanti pulko iškilmės maršo tvarką.

391. Saliutavimams ir užsukimams prisilaikoma šių taisyklių: jaunesnieji karininkai, nėsanti rikiuotėje nesaliutuoja ir neužsuka, o tik pasuka viršininko pusėn galvas; (taip elgiasi ir vėliavos garbės asistentai); kuopų ir batalionų vadai tik saliutuoja; atskirų batalionų ir pulkų vadai saliutuoja ir užsuka.

Pulko adjutantas (ir atskiro b-no adjutantas) saliutuoja kartu su vadu ir palikęs viršininką 50 žingsniuose, pasiduoda į lygiavimo pusę ir atsistoja už viršininkų linijos netoli pulko vado.

Pastaba 1. Einant tankinėje rezervo tvarkoje, visi raiti karininkai saliutuoja kartu.

Pastaba 2. Jei atskiri b-nai yra surinkti pulko sudėty, tai jų vadai ir adjutantai, eidami tankinėje rezervo tvarkoje, joja bendroje raitų karininkų linijoje ir kaip šie neužsuka, tik saliutuoja.

Priedėliai.

1 priedėlis.

Taisyklės sveikintis.

1. Tarp karių turi būti mandagumas ir tinkamas vienas kito gerbimas. Kiekvienas karys visumet pirmutinis pagerbia savo vyresnįjį, stodamas prieš jį sulig 16 § reikalavimų ir per 4 žingsnius pakeldamas ranką. Kalbant su viršininku ar su juo besisveikinant, žiūrėti tiesiai.

2. Sveikintis vikriai, griežtai prisilaikant 16 ir 23 §§ taisyklių stovėti ir eiti.

3. Sveikinantis be šautuvo, stovint vietoje, pasisukti į sveikinamąjį asmenį, stovėti ramiai ir žiūrėti į jį, pasukant jei reikia galvą; jei karys sveikinasi užsidėjęs kepurę, tai be to dar pakelti ranką ištiestais pirštais taip, kad jį stovėtų prieš dešinę akį ir siektų kepurės nagelio tarp smiliaus antrojo ir trečiojo sąnarių. Nykštys priglaustas iš vidaus prie smiliaus.

4. Sveikinantis einant be šautuvo, pasukti galvą į sveikinamo asmens pusę ir rankomis nemojuoti; jei karys sveikinasi užsidėjęs kepurę tai elgiasi dar ir taip, kaip 3 § nurodyta.

5. Praėjus sveikinamam asmeniui pro šalį 2 žingsnius, nuleisti ranką ir eiti (stovėti) laisvai.

6. Karys su šautuvu ant peties, žemėje ar pasikabines ant peties, savo viršininką sveikina rankos nekeldamas.

Tik laikydamas šautuvą ant pečių pasikabinęs, uždeda kairiosios rankos didįjį pirštą už diržo ties krutinės viduriu, kitus pirštus laiko laisvai sulenktus.

7. Karys su kalaviju ar durtuvu prie šono, keldamas ranką prie nagelio, kairiąja rankale ngvai prilaiko ginklą.

8. Muzikantai su instrumentais, bubniai su bubnais ir trimičiai su trimitais pasisveikindami savo instrumentus paima taip, kaip 3 priedėlis numato, visa kitą gi daro taip, kaip nurodyta šių taisyklių 6-me punkte. Bubniai savo lazdeles palieka jų lizduose.

9. Einant komandai, komandos viršininkas savo teisioginiam viršininkui pasveikinti komanduoja:

1) Ramiai! 2) Pagarba—**dešinėn (kairėn).**

Pirma komanda žmonės ima šautuvus pagal statuto reikalavimu, tvirčiau žengią ir mojuoja.

Antra komanda pasuka galvas viršininko pusėn.

Viršininkui praėjus 4 žingsnius, žmonės vėl pasuka galvas tiesiai, o komanda laisvai eina, kaip pirmiau ėję.

Pastaba. Mokymo laiku, jei dalis (komanda) yra padėtyje „gulom" ar „klupsčiom", viršininkas pasveikinimui gali sukomanduoti, karių nepakeldamas; tuomet gulintieji ar klūpiantieji kariai paima teisingą padėtį ir pasuka galvas į sveikinamo asmens pusę.

2 priedėlis.

Kalavijo laikymas rikiuotėje.

1. Karininkai rikiuotėje ištraukia kalavijus iš makščių šiais atvėjais:

a) pasveikinti, padavus komanda: Šautuvu — **gerbk!**

b) einant iškilmės maršu, komanda: Ant pe-**ties!**

c) atnešant ir nunešant vėliavą, pirma komanda, nurodančios kareiviam šautuvų padėtį;

d) einant atakon ir ženklams parodyti (jei reikalinga).

2. Sveikinant komanda: Šautuvu — **gerbk!** — kalavijas ištraukiamas trimis veiksmais.

Pirmuoju (viens): išgirdus ruošiamąją komandą, kaire ranka reikia kardą šiek tiek pastumėti pirmyn; tuo pačiu laiku dešine ranka paimti iš viršaus rankeną ir ištraukti delno platumu kalaviją iš makšties.

Antruoju (du): išgirdus vykdomąją komandą reikia ištraukti kalavijas iš makšties ir, pasukus kalavijo galą viršun, o jo ašmenimi kairėn, pastatyti jis taip, kad dešinės rankos kumštis būtų prieš smakrą, o kalavijas perpendikuliariai žemei; tuo pačiu laiku didįjį pirštą ištiesti viršun ant rankenos. Tokia kalavijos padėtis vadinasi a u k š t y n.

Trečiuoju (trys): dešine ranka taip nuleisti kalaviją, kad ištiestos dešinės rankos kumštis būtų prie dešinės šlaunies, o atkreiptas ašmenimi į save kardas savo smailagaliu būtų kairiau kairiosios kojos pirštų ir delno aukštumu nuo jų.

Esanti rikiuotėje raiti kariai taip nuleidžia kalaviją, kad laisvai ištiestos dešinės rankos kumštis būtų šiek tiek dešinės šlaunies užpakalyje, kad kalavijo smailagalis būtų dešinio užkulnio užpakaly, o ašmens atkreiptos į arklį.

3. Einant iškilmės maršu, komanda: A n t p e t i e s! — kalavijas ištraukiamas trimis veiksmais:

Pirmuoju (viens): išgirdus ruošiamąją komandą, elgtis taip, kaip ir sveikinantis.

Antruoju (du): taip pat kaip ir antruoju sykiu, sveikinantis.

Trečiuoju (trys): nuleidus dešinę ranką žemyn, visos rankos ilgumu, pastatyti kalaviją vertikaliai prie dešinio peties, ašmenimis prieš savę. Tuo pačiu kartu nykštys, smilius ir didysis pirštai nuleidžiami išilgai rankenos, apimant ją nykščiu iš kairės pusės, o smiliu ir didžiuoju — iš priešakinės išvidinės pusės; likusieji du pirštai privalo būti nuleisti.

Esanti rikiuotėje raiti karininkai, laikydami kala-

viją ant peties, šiek tiek alkūnėje sulenktos dešinės rankos kumštimi remiasi į šlaunį, bevardį ir mažąjį pirštus laisvai prispausdami prie įdelno.

4. Pėsti kariai, kurie iškilmės maršo laiku turi pasveikinimui saliutuoti, ima kalaviją aukštyn, o paskui nuleidžia, kaip ir komandoj: šautuvu gerbk, tik šiuokart kalavijo smailagalis privalo būti prieš dešinį petį.

Esanti rikiuotėje raiti kariai saliutuodami taip pat nuleidžia kalaviją, kaip ir sveikindamiesi vietoje.

5. Atnešant ir nunešant vėliavą kalaviją laikyti ant peties, kaip ir einant iškilmės maršu.

6. Ištrauktas kalavijas įdedamas į makštį komanda: že-mėn! — trimis veiksmais.

Pirmuoju (viens): pakelti dešine ranka kalaviją smailagaliu aukštyn taip, kad rankena būtų šiek tiek aukščiau galvos; paskui pasukti jį smailagaliu žemyn makšties link; tuo pačiu metu kaire ranka makštę truputį pastumėti pirmyn, kad galima būtų laisvai įkišti kalavijo smailagalį.

Antruoju (du): įdėti kalaviją makštėn.

Trečiuoju (trys): abi rankas nuleisti į savo vietas.

3 priedėlis.

I. Taisyklės bubniams, trimičiams, ženklininkams ir fleitininkams.

a) Bubniams.

1. Bubnius, išeidamas rikiuotėn, laiko bubną pakabintą ant tam tikro skersinės juostos kablelio; viršutinė oda šiek tiek pakreipta dešinėn, o lazdelės įdėtos į tam tikrus juostos lizdus, laibgaliais žemyn.

2. Komanda: **ramiai!** — bubnius kabina bubną ant kablelio ir išima lazdeles iš lizdų.

Bubno lazdelės išimamos iš lizdų dviem veiksmais.

Pirmuoju: pakėlus dešinę ranką prie viršutinių lazdelių galų, paimti juos delnu prieš savę, o didžiuoju pirštu iš priešakio; kairiuoju delnu tuo laiku stumtelėti lazdeles iš apačios taip, kad smilius pirštas atsiremtų į apatinę lizdų apačią, kur įdėtos lazdelės.

Antruoju: dešine ranka ištraukti lazdeles iš lizdų ir, paėmus jas abejomis rankomis, įžulniai sudėti vienon vieton, galais į priešingas puses ir kairioji lazdelė apačioje dešiniosios; lazdelių galus tuo laiku laikyti apėmus visa dešine ranka, o kairiąja ranka smiliu ir didžiuoju pirštais iš priešakio, nykščiu iš užpakalio, laikant kitus pirštus laisvai ištiestus; paskui abi rankas nuleisti žemyn taip, kad dešinioji būtų laisvai ištiesta, o kairioji, šiek tiek alkūnėje sulenkta, privalo atsiremti į viršutinį bubno lanką.

3, Komandomis, vietoje: **laisvai!** ir **pasitaisyk!** — bubnius daro tą pat, ką ir kiti kariai; be to antrąja komanda, jis nuima bubną nuo kablelio ir stato jį prieš savęs ant žemės, o lazdeles įdeda į lizdus.

4. Bubnui pakabinti, reikia paimti jį dešine ranka už viršutinio lanko, prieš esančią greta jo grindį, nykščiu iš lauko, o kitais iš vidurio; tuo pačiu metu kairiąja ranka paimti už kablelio ir pakabinti ant jo bubną žiedu.

5. Pasirengti bubną mušti, o taipogi komanda: šautuvu—**gerbk!**—bubnius deda lazdeles laibgaliais ant bubno odos, atlikdamas tai vienu sykiu, kartu su pirmuoju šautuvo veiksmu. Dešine ranka imama lazdelę, visu delnu iš viršaus, o kairė ranka — žemiau rinkelio ir tik trimis pirštais: smiliu ir didžiuoju iš priešakio, o nykščiu iš užpakalio; kiti du pirštai lieka apačioje lazdelės laisvai prilenkti prie delno.

Pradėti ir susfoti bubnuoti vyresnysis bubnius duoda ženklą, pamodamas lazdelėmis.

6. Darant sukinius vietoje, bubnius prilaiko bubną smiliu ir didžiuoju dešiniosios rankos pirštais, įremdamas juos į lanką iš apačios.

7. Komanda: m a l d a i, k e p u r e s — **nusimk!** bubnius įdeda bubno lazdeles į lizdus, nuima bubną, kaip 3 § nurodyta ir paskui daro ta, ką ir kiti kariai.

8. Pasisveikinus, komanduojant: ž e-**mėn!**—bubno lazdelės paimamos taip, kaip 2 § nurodyta.

9. Eiti rikiuotėje, sulig komandos: Ž e n g t e — bubnius, išleidęs iš kairiosios rankos lazdelių galus, privalo prilaikyti jąja bubną už apatinio lanko, o dešiniąja ranka laikyti abi lazdeles nuleistais žemyn tais galais, kurie buvo kairioje rankoje.

Einant dešiniąja ranka mojuoti.

10. Jei komanduojama: š a u t u v ą **pasikabink!** arba **pasitaisyk!**—tai bugnius gali nešti bugną taip, kaip jam patogiau, pakabindamas jį diržu ant kaklo arba per petį.

11. Einant, pabaigus mušti bugną, pirm negu kairiąja ranka paimti už lanko, reikia perduoti kairiąją lazdelę į dešiniąją ranką.

b) T r i m i č i a m s, ž e n k l i n i n k a m s*) i r f l e i t i n i n k a m s.

12. Trimičius (ženklininkas), išeidamas rikiuotėn, turi trimitą pakabinęs ant diržo per kairį petį prie dešiniosios šlaunies, rago drutgaliu žemyn. Dešinioji ranka, tiek stovint vietoje, tiek einant prilaiko ragą.

13. P a s i r e n g t i t r i m i t a v i m u i, trimičius paima dešine ranka trimitą tarp laibgalio ir drūtgalio, didžiuoju pirštu iš apačios, o kitais iš priešakio ir pakelia laibgalį prie lūpų. Jei jis turi trimituoti eida-

*) Ženklininkas, signalist.

mas, tai aukščiau minėtąjį atlieka išgirdęs komandą: žengte, o stovėdamas vietoje, pasisveikinimo laike, tai padaro komanda: šautuvu.

14. Ženklininkas elgiasi taip pat, kaip ir trimitčius, tik dešiniąja ranka neprilaiko rago ir paima jį tik pūsti.

15. Fleitininkai rikiuotėje fleitas laiko antvožuose. Fleitas švilpti jie nauduoja tik įsaikymu.

II. Instrumentų laikymo taisyklės.

a) Varinių dūdų orkestruose.

16. Stovint vietoje, kornetus, altgornus, tenorus, valdgornus, dūdas ir bendrai nedidelius instrumentus laikyti dešinioje nuleistoje rankoje, labgaliais į viršų; baritonus ir bosus—prie dešinės kojos, pastačius juos ant žemės ir prilaikant dešine ranka už instrumento drūtgalio.

Pastaba. Jei baritoną nepatogu laikyti prie kojos, tai galima jį paimti į dešinę ranką.

17. Einant, kornetus, altgornus, tenorus, valtgornus ir dūdas laikyti dešinėje rankoje, o baritonus ir basus ant diržo, pakabinto per kairįjį petį, prilaikant juos kaire ar dešine ranka, žiūrint koks instrumentas.

18. Laike judėsių bėgte, kornetus, altgornus, tenorus, valdgornus ir dūdas laikyti prieš krūtinę, dešinėje rankoje, o baritonus ir basus, kaip einant žengte.

b) Medinių instrumentų orkestruose.

19. Medinių instrumentų orkestruose instrumentai laikomi, kaip nurodyta 16 — 18 §§., tuo skirtumu, kad maži instrumentai, kaip fleitos, klarnetai, gobojai,

anglų ragai ir basėtai (basėtas visai nenuimamas nuo diržo, kabančio ant kaklo) laikomi už paskutinio sulinkimo laibgaliais aukštyn, o fagotai ir kontr-fagotai—prie dešinės kojos.

Laike judėsių begte kontr-fagotą laikyti ant dėšinio peties.

Duduojant fagotai ir kontr-fagotai prisegami prie diržo, kabančio ant kaklo.

5 priedėlis.

Rikiuotės raštelis, kurį kuopos vadas viršininkui per parodą paduoda.

Rikiuotėje yra:

Balandžio 8 d. 1919 m.

Dalies pavadinimas	Karininkų	Puskarinin.	Muzikantų	Eilinių	Ukio karei.	Iš viso kareivių	Iš viso gretų kuopoj
1 pėstininkų pulko . . . 3 kuopa	2	16	3	120	1	140	45

Kapitonas Jonaitis.

Kuopos vadas

6 priedėlis.

Rikiuotės raštelis, kurį bataliono vadas per parodą viršininkui paduoda.

Rikiuotėje yra:

Gegužės m. 10 d. 1919 m.

Dalies pavadinimas.	Kuopų skaičius	Vyr. karininkų	J. karininkų	Puskarinin.	Muzikantų	Eilinių	Ūkio kareiv.	Iš viso kareivių	Iš viso gretų kuopose.
2 pėstininkų pulko									
3 batalionas	3	2	10	80	16	500	8	604	50

Majoras Goštautas,
Bataliono vadas,

Šie rašteliai rašomi ant 1/4 dalies lapo ir paduodami viršininkui per pusę sulenkiant.
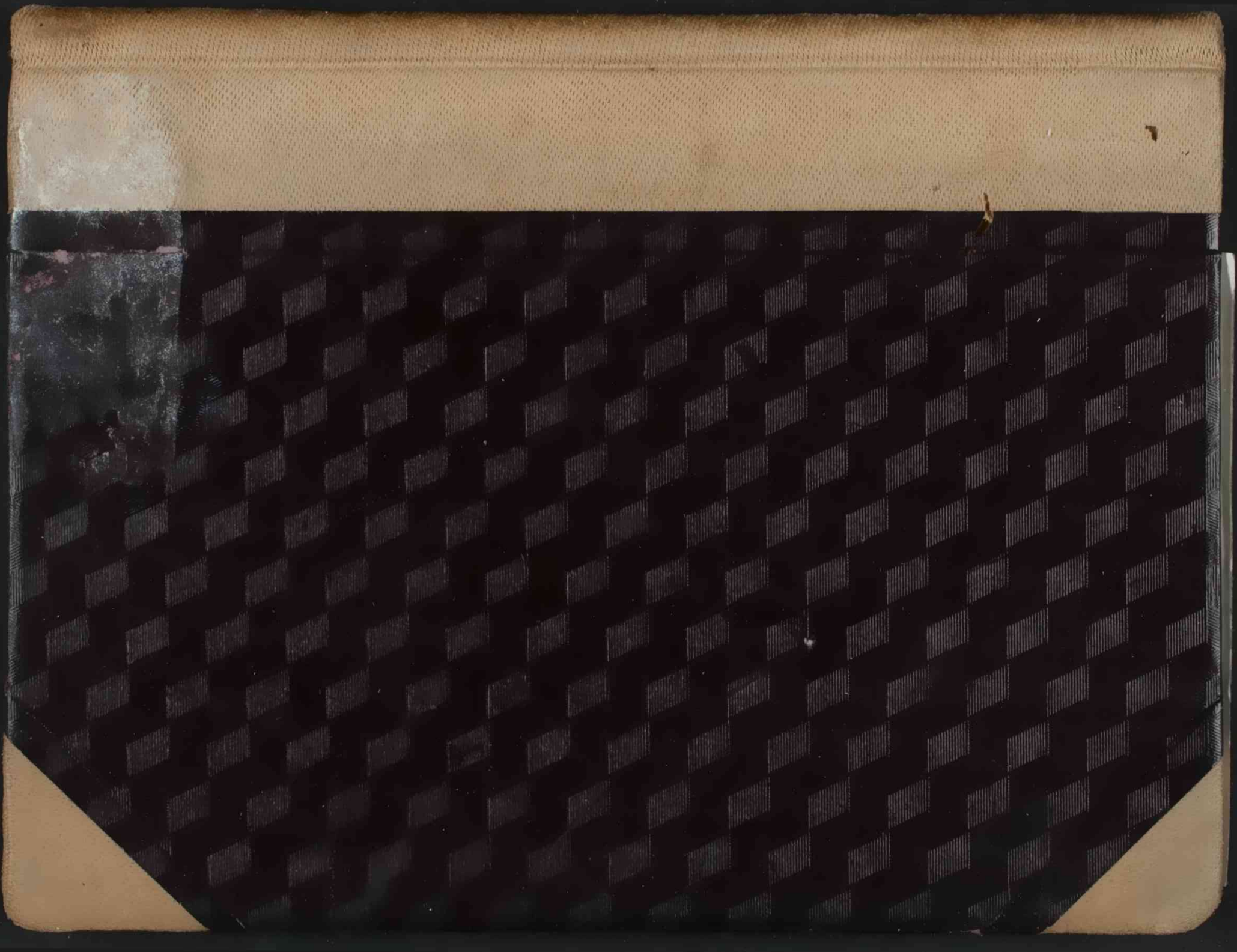
[B]